

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kuurojen kansanopiston rooli kotoutumisessa

Kuurojen kansanopiston entisten maahanmuuttajaopiskelijoiden
jatko-tilanteiden selvitys

Kaarina Huovinen

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma (210 op)

Arvioitavaksi jättämisaika 05/ 2014

www.humak.fi

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelma

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Kaarina Huovinen	Sivumäärä 45 ja 3 liitesivua
Työn nimi Kuurojen kansanopiston rooli kotoutumisessa – Kuurojen kansanopiston entisten maahanmuuttajaopiskelijoiden jatkotilanteiden selvitys	
Ohjaava(t) opettaja(t) Ruut Kaukinen	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Kuurojen Kansanopisto, Maija Koivisto	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tehtävänä oli selvittää Kuurojen kansanopiston entisten maahanmuuttajien opiskelijoiden jatkotilanteita. Kuurojen kansanopisto kaipasi tietoa siitä, millaisia eväitä kansanopisto on antanut entisille kuuroille maahanmuuttajaopiskelijoille onnistuneen kotoutumisen eli integroitumisen kannalta. Opinnäytetyö oli kehittämisorientaatio tutkimuksen sijasta. Opinnäytetyön aihe syntyi siis työelämäta- hon tarpeista.</p> <p>Kuurojen Kansanopisto on viittomakielinen oppilaitos Kuurojen Liitto ry:n alaisuudessa. Maahanmuuttajalinja virallistui vuonna 2009, koska opiskelija-aines muuttui. Maahanmuuttajalinjalla opiskelee vuosittain noin 10-25 opiskelijaa. Viittomakielisen maahanmuuttajakoulutuksen tavoitteena on antaa kuuroille maahanmuuttajaopiskelijoille tarvittavat taidot ja tiedot suomalaisessa yhteiskunnassa selviämiseen. Kuurojen kansanopisto on perehtynyt kuurojen maahanmuuttajien koulutukseen ja sen kehittämiseen, mutta asia on vielä uusi heille. Kuurojen maahanmuuttajien lukumäärä on monikertaistunut vain viimeisen kymmenen vuoden aikana.</p> <p>Opinnäytetyöni tarkastelee kuuroutta sosiokulttuurisesta näkökulmasta. Kuuroilla on oma kieli, viittomakieli. Toisin kuin usein luullaan, viittomakieli ei ole kansainvälinen. Viittomakielet ovat sen sijaan sidoksissa omiin maihinsa omine sanastoineen ja kielioppisääntöineen. Viittomakieliset muodostavat oman yhteisön, johon mahtuvat erilaiset tapahtumat kulttuurifestivaaleista urheiluun. Kuurojen yhteisöä pidetään kielelliskulttuurisena vähemmistönä.</p> <p>Selvityksen toteuttamiseksi lähetin verkkokyselyn lähes kaikille entisille opiskelijoille, jotka opiskelivat Kuurojen kansanopistossa vuosina 2008-2012. Verkkokyselyn kautta sain toteutettua kuuden henkilön teemahaastattelun. Teemahaastatteluista sain tarkempia tietoja entisten opiskelijoiden kokemuksista Kuurojen kansanopistossa opiskeluaikanaan.</p> <p>Selvityksen myötä mm. kuurojen pakolaisten tilanne tuli esiin, sillä heillä ei ole verkostoja Suomessa ennen kuin he saapuvat maahan. Lisäksi eritasoisten opiskelijoiden yhteensovittaminen yleisessä opetustilanteessa osoittautui haasteelliseksi, mutta ei mahdottomaksi.</p> <p>Kuurojen kansanopistolla on tärkeä rooli kuurojen maahanmuuttajien kotoutumisessa, sillä maahanmuuttajakoulutus paneutuu suomalaisen viittomakielen ja suomen kielen opetukseen. Kielitaito avaa maahanmuuttajalle oven loputtomiin mahdollisuuksiin.</p>	
Asiasanat kuurot maahanmuuttajat, kotouttamiskoulutus, kuurojen maahanmuuttajien oikeudet	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Kaarina Huovinen	Number of Pages 45 and 3 attachment pages
Title The role of Kuurojen kansanopisto (into English: the Folk High School for the Deaf) in integration – A short research about the follow-up situations of the former immigrant students in Kuurojen kansanopisto	
Supervisor(s) Ruut Kaukinen	
Subscriber and/or Mentor Kuurojen kansanopisto, Maija Koivisto	
Abstract <p>The goal of my thesis was to make a short research about the former immigrant students' situations after their studies in Kuurojen kansanopisto. Kuurojen kansanopisto is called "the Folk High School for the Deaf" in English. Kuurojen kansanopisto needed information how they have supported the former immigrant students for their successful integration into the Finnish society. The thesis was oriented for development instead of an academic research. The subject of the thesis was created from the needs of a work life organisation.</p> <p>Kuurojen kansanopisto is the learning institution for Sign Language users under the Finnish Association of the Deaf. The education programme for the Deaf immigrants became official in 2009 because the student elements changed. There are about 15-25 students in the education programme every year. The goal of the education programme for the Deaf immigrants is to provide necessary skills and knowledge for surviving in the Finnish society. Kuurojen kansanopisto has specialised in education of the Deaf immigrants but the subject is still new to them. The amount of Deaf immigrants has multiplied quickly during the ten past years.</p> <p>My thesis is focusing on deafness from the sociocultural perspective. The Deaf people have their own language, Sign Language. As opposed to a general assumption, Sign Language is not international. Instead, Sign Languages are linked to their own countries with their own vocabularies and grammars. Sign Language users form their own community in which people attend different events from culture festivals to sports. The Deaf community is considered as a linguistic and cultural minority.</p> <p>In order to complete my short research I sent a general poll online to almost every former student who had studied in Kuurojen kansanopisto during years 2008-2012. Through the general poll I managed to make six persons' theme interviews. Through theme interviews I got detailed information about the former students' experiences during their studies in Kuurojen kansanopisto.</p> <p>After a short research the Deaf refugees' situation came up as they don't have networks before their arrival in Finland. Also it has been challenging to fit all students who have different education backgrounds into the common teaching. However, it is not an impossible task.</p> <p>Kuurojen kansanopisto has an important role in integration work of the Deaf immigrants because the education programme for the immigrants highlight teaching of the Finnish Sign Language and the Finnish language. A language skill opens a door to the immigrant into endless possibilities.</p>	
Keywords Deaf immigrants, integration training for immigrants, the rights of Deaf immigrants	

SISÄLLYS

LIITELUETTELO	5
1 JOHDANTO	6
1.1 Aiheen valinnan perustelu	7
2 MAAHANMUUTTAJALINJAN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Maahanmuuttajalinjan virallistaminen	9
2.2 Opiskelijoiden arvioitu lukumäärä	10
2.3 Maahanmuuttajalinjan tehtävät ja tavoitteet pähkinäkuoressa	11
2.4 Opetussuunnitelmassa suomalaista viittomakieltä ja suomen kieltä	11
2.5 Eritasoisten opiskelijoiden huomioiminen	13
3 KUUROJEN MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISEN ERITYISYYS	14
3.1 Kuurot kieli- ja kulttuurivähemmistönä Suomessa	15
3.2 Kuurojen maahanmuuttajien kartoitus koulutukseen pääsyä varten	17
3.3 Koulutus osana kuurojen maahanmuuttajien kotoutumisprosessia	18
3.4 Ominaispiirteitä kuurojen maahanmuuttajien kotoutumisessa	20
3.5 Lyhyesti kuurojen maahanmuuttajien oikeuksista Suomessa	21
4 SELVITYKSEN PROSESSI	23
4.1 Webropol - yleiskysely	23
4.2 Teemahaastattelu	24
4.3 Selvityksen työvaiheet	25
4.4 Eettinen pohdinta haastattelujen toteutuksessa	26
4.5 Luotettavuuden arviointi	27
5 SELVITYKSEN TULOKSET	28
5.1 Taustatiedot	29
5.2 Maahanmuuttajalinjalle hakeutuminen	29
5.3 Odotukset, tavoitteet ja niiden toteutuminen	31
5.4 Jatkotilanteiden kartoitus	32
5.5 Tärkeitä ja vähemmän tärkeitä aineita	33
5.6 Kokemuksia ja käsityksiä suomalaisesta yhteiskunnasta	33
6 KEHUJA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA SELVITYKSEN POHJALTA	35
6.1 Eritasoisten opiskelijoiden yhteensovittaminen	36
6.2 Tiedonsaanti koulutuksen olemassaolosta	37
6.3 Opetusmenetelmät visuaalisempia ja konkreettisempia	38
6.4 Koulutuksen sisällön muokkaaminen eri tarpeista	39
6.5 Uskonnot osana monikulttuurisuutta ja roolimallin antaminen	40
7 YHTEENVETO	41
7.1 Kehittämis ehdotuksista hyviä eväitä tulevaan	42
7.2 Pakolaistaustaisten opiskelijoiden voimaannuttaminen	42
7.3 Tukea kuurojen maahanmuuttajien työllistymiseen	44
7.4 Loppusanat	44
LÄHTEET	46
LIITTEET	51

LIITELUETTELO

LIITE 1. Kirje entisille opiskelijoille selvityksen toteuttamisesta

LIITE 2. Verkkokysely Webropolissa

LIITE 3. Teemahaastattelun kysymykset

1 JOHDANTO

Kuurojen Liitto ry:n mielestä *viittomakielisen kotoutumiskoulutuksen järjestäminen kuuroille maahanmuuttajille* on ensisijaisen tärkeää ja se tulee turvata tässä laissa (Jokinen, 2010).

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinja on opinnäytetyöni tilaajana. Kuurojen Liitto ry:n kannanotossa sisäasianministeriölle kävi ilmi, että sopiva kotoutumiskoulutus ei ole automaattisesti taattu kaikille kuuroille maahanmuuttajille. Kuurojen kansanopisto järjestää kotoutumiskoulutusta kuuroille maahanmuuttajille joka vuosi. Kuurojen Kansanopisto on Suomessa ainoa oppilaitos, jossa kotoutumiskoulutus tapahtuu kokonaan viittomakielellä (Oikeusministeriön viittomakielisten kielelliset oikeudet – työryhmä 2011, 46).

Kuurojen maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyviä muutamia pro gradu -tutkielmia ja opinnäytetöitä on jo olemassa. Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinja ei ole vielä saanut tietoa, miten entiset opiskelijat ovat sijoittuneet suomalaiseen yhteiskuntaan käytyään maahanmuuttajalinjan. Opinnäytetyöni tehtävänä on selvittää maahanmuuttajalinjan entisten opiskelijoiden jatkotilanteita kotoutumisen kannalta ja sitä, miten Kuurojen kansanopisto voisi kehittää opetusta entistä paremmaksi uusien opiskelijoita varten tulevaisuudessa. Toisin sanoen pohdin Kuurojen kansanopiston vaikuttavuutta maahanmuuttajien kotoutumiseen.

Työ- ja elinkeinoministeriön mukaan kotoutuminen tarkoittaa maahanmuuttajan ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

Selvityksen toteuttamiseksi lähetin verkkokyselyn kaikille entisille opiskelijoille, jotka aloittivat opinnot vuodesta 2008 lähtien ja valmistuivat vuoteen 2012 mennessä. Toimitin myös kuuden henkilön teemahaastattelun, joiden avulla sain tarkempia tietoja entisten opiskelijoiden kokemuksista Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajalinjalta ja koulutuksen kehittämis ehdotuksista.

Ilman vankkaa tietoperustaa opinnäytetyö ei lähde käyntiin. Tietoperusta liittyy kuurojen maahanmuuttajien kotoutumisen erityispiirteisiin. Pysin vastaamaan mm. seuraaviin kysymyksiin. Keitä ovat kuurot maahanmuuttajat? Miten heitä ohjataan kotoutumiskoulutukseen? Mitä ominaispiirteitä kuurojen maahanmuuttajien kotoutumisessa on ollut? Mitkä ovat heidän oikeutensa?

1.1 Aiheen valinnan perustelu

Opinnäytetyöni aihe on erittäin ajankohtainen, sillä maahanmuuttajia on tullut yhä enemmän Suomeen. Vertasin vuoden 1990 ja vuoden 2011 ulkomaataustaisten asukkaiden lukumäärää Suomessa. Vuonna 1990 Suomessa asui syntyperältään ulkomaalaisia yhteensä 37 196, mutta lukumäärä kasvoi 257 248:aan vuonna 2011. Vuonna 2000 ulkomaataustaisia oli yhteensä jo 112 869. Suomessa maahanmuutto on lähes kaksinkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana. (Tilastokeskus 2013.)

Jotkut maahanmuuttajat eivät valitettavasti kotoudu nopeasti suomalaiseen yhteiskuntaan mm. ennakkoluulojen ja kielimuurin takia (Tikkala 2013; Työterveyslaitos 2013). ”Tavallisilla kansalaisilla ei ollut omakohtaista tietoa maahanmuuttajista ja turvapaikanhakijoista, joten ainoa tiedonlähde 1990-luvun alussa oli media,” toteaa Said Aden kirjoituksessaan *Ikuisesti pakolaisina?* (Aden 2009, 26). Suomalainen yhteiskunta on luonut leiman maahanmuuttajista. ”He työllistyvät huonommin kuin muu väestö, maahanmuuttajilla on kaikenlaisia ongelmia” - väitteet voivat herättää tavallisissa kansalaisissa kriittisiä kannanottoja maahanmuutosta vääristyneellä tavalla. (Huttunen 2009, 117-118.)

Tätä ilmiötä on seurattu suomalaisessa kuurojen yhteisössäkin, mikä näkyi vilkkaana keskusteluna Kuurojen Liitto ry:n yhdistystason neuvottelupäivillä helmikuussa 2013. Olin mukana siellä Kuurojen Liitto ry:n nuorisotoimikunnan edustajana. Maahanmuuttajat toivoivat avointa asennetta kuurojen yhdistyksiltä, mikä näkyi maahanmuuttajien jäsenyyden vähyydessä mm. yhdistysten tiedonpuutteen takia (Kilpeläinen 2013).

Selvityksen tarkoituksena on tarkastella Kuurojen kansanopiston työn merkitystä kuurojen maahanmuuttajien integroitumisessa eli kotoutumisessa sekä suomalaiseen yhteiskuntaan että suomalaiseen viittomakieliseen yhteisöön. On kuitenkin tärkeää muistaa, että integroituminen on kahdensuuntainen prosessi. Molempien eli suomalaisen yhteiskunnan ja maahanmuuttajan tulee olla jatkuvassa vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, että integroituminen onnistuisi. (Opetushallitus 2012,11.) Maahanmuuttajan täytyy esimerkiksi oppia uusi kieli – ja uuden kielen oppiminen edellyttää motivaatiota.

Minua on aina kiinnostanut kansainvälisyys ja monikulttuurisuus, mikä on osittain vaikuttanut opinnäytetyöni aihevalintaan ajankohtaisuuden lisäksi. Olen valinnut kansainvälisen ja monikulttuurisen toiminnan kehittämisen kansalaistoiminnassa ja nuorisotyössä osaksi yhteisöpedagogin suuntautumisopintojani.

2 MAAHANMUUTTAJALINJAN LÄHTÖKOHDAT

Maahanmuuttajalinja toimii Kuurojen Kansanopiston alaisuudessa. Kuurojen Kansanopisto on Kuurojen Liitto ry:n ylläpitämä vapaan sivistystyön oppilaitos, joka oli perustettu vuonna 1987. Kansanopisto tekee yhteistyötä Kuurojen Liitto ry:n lisäksi Humanistisen ammattikorkeakoulun kanssa. Kuurojen kansanopisto sijaitsee Helsingissä Valkeassa talossa, missä on muitakin viittomakielen ja kuulovamma-alan järjestöjä, joihin on mahdollista verkostoitua. Kuurojen kansanopistossa on kuuroja sekä kuulevia työntekijöitä, mutta suomalaisen viittomakielen hallinta on tärkeintä tässä toimintaympäristössä. (Kuurojen Kansanopisto 2013.)

Kuurojen kansanopisto tarjoaa eri kursseja kuuleville ja viittomakielisille. Lyhyiden kurssien lisäksi Kuurojen kansanopistossa on myös mahdollisuus opiskella eri päätoimisilla opintolinjoilla kuten jatko-opintoihin suuntautuvalla linjalla viittomakielisille, viittomakielen linjalla ei-viittomakielisille ja avustajalinjalla. (Kuurojen kansanopisto 2013.)

Maahanmuuttajalinjan koulutukseen sisältyvät suomalainen viittomakieli, suomen kieli ja suomalainen yhteiskunta sekä muut vapaavalintaiset oppiaineet. Kansanopiston henkilökunnan muodostavat viittomakieliset ja viittomakieltä osaavat opettajat ja muut työntekijät. Maahanmuuttajalinjakoulutus on maksullinen, mutta siihen on mahdollista saada taloudellista tukea. (Kuurojen kansanopisto 2013.)

Maahanmuuttajalinjan opettajilla on yliopisto- tai ammattikorkeakoulutus. Opettajat työskentelevät yhteistyössä maahanmuuttajalinjan ohjaajan ja muiden henkilökoh- taisten avustajien kanssa. (Koivisto sähköposti 24.4.2013.)

2.1 Maahanmuuttajalinjan virallistaminen

Kuurojen kansanopisto on muuttanut muotoaan vuosien mittaan. Joka vuosi opetus- tarjonta on vaihdellut resursseista ja kysynnästä riippuen. Ennen maahanmuuttajalin- jan virallistamista oli kyllä maahanmuuttajaopiskelijoita Kuurojen kansanopistossa, mutta he olivat samassa luokassa muiden suomalaisten opiskelijoiden kanssa.

Maahanmuuttajakoulutus kuitenkin virallistui vasta vuonna 2009, vaikka vuonna 2008 peruslinjalla oli pelkästään maahanmuuttajaopiskelijoita. Peruslinjalla opetettiin suomen kieltä ja muita perustaitoja jatko-opintoja tai työelämää varten sekä suomalaisille kuuroille että maahanmuuttajille. Hanna Niutanen-Di Renzo, maahanmuuttajalinjan vastaavan opettajan sijainen, uskoi maahanmuuttajalinjan syntyneen siksi, että suomalaisen yhteiskunnan kansainvälistymisen vaikutukset ovat näkyneet myös viittomakielisessä yhteisössä Suomessa. Missä on kuulevia maahanmuuttajia, siellä on myös aina joitakin kuuroja maahanmuuttajia. Maahanmuuttajakoulutus tuli tarpeelliseksi suomalaisen yhteiskunnan muutoksien myötä. (Niutanen-Di Renzo, henkilökohtainen tiedonanto 24.4.2013.)

Kuurojen kansanopiston vararehtori Isa Biese vastasi minulle sähköpostissa, miksi peruslinjasta tuli maahanmuuttajalinja ja ketkä päättivät opintolinjoista: ”Virallistaminen tapahtuu tosiaan johtokunnan kautta. Ja syy nimenmuutokseen oli mitä ilmeisimmin se, että opiskelija-aines selvästikin muuttui.” (Biese sähköposti 25.4.2013.)

2.2 Opiskelijoiden arvioitu lukumäärä

Kuurojen kansanopistolla ei ole tarkkoja tilastoja, kuinka monta maahanmuuttajaopiskelijaa oli ollut siellä kansanopiston perustamisajasta lähtien. Vuonna 2010 oli 20 opiskelijan ryhmä Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla (Kielisilta 3/2010, 15). Vuosina 2008-2012 oli yhteensä noin 20 käynyttä opiskelijaa ilman virallista tilastoa (Koivisto, henkilökohtainen tiedonanto 29.1.2013).

Kuurojen kansanopiston opintosihtööri Laitinen antoi tilastotietoa maahanmuuttajalinjan opiskelijoista kohti yhtä lukuvuotta. Laitisen antama tilastotieto ei kertonut todellista lukumäärää, kuinka monta maahanmuuttajaa oli valmistunut kyseiseltä linjalta vuosina 2009 – 2012. Lukuvuotena 2008 – 2009 entisellä peruslinjalla opiskeli 8 maahanmuuttajaa. 2009 – 2010 oli 15 opiskelijaa nykyisellä maahanmuuttajalinjalla. 2010 – 2011 oli 29 opiskelijaa, joista kaksi alkoi keväällä. 2011-2012 oli 17 opiskelijaa, joista yksi aloitti keväällä. (Laitinen sähköposti 30.4.2013.) Heidän lopetusajoista ei ollut tietoa tilastoissa. Toivottavasti jatkossa Kuurojen kansanopisto tilastoi tar-

kemmin opiskelijoiden lukumäärää. Valmistuneita opiskelijoita olisi myös hyvä tilastoida mahdollisten tutkimuksien takia.

2.3 Maahanmuuttajalinjan tehtävät ja tavoitteet pähkinäkuoressa

Maija Koivisto, silloinen maahanmuuttajalinjan vastaava opettaja, kertoi Kielisillan haastattelussa maahanmuuttajalinjan tärkeimmistä tavoitteista konkreettisilla esimerkeillä. Kielisilta on Suomen viittomakielen tulkit ry:n ylläpitämä ammattialan aikakauslehti.

Keskimäärin kaksi vuotta kestävä koulutuksen päätavoite on, että Suomeen saapunut opiskelija saa riittävän suomalaisen viittomakielen taidon pärjätäkseen arjessa sekä tulkin välityksellä työssä ja opiskelussa. Toinen tärkeä tavoite on, että maahanmuuttajat pääsevät sisälle suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. (Kielisilta 3/2010, 15.)

Kuurojen kansanopiston viittomakielisille suunnatun maahanmuuttajakoulutuksen tehtävänä on tarjota työhön tai ammatilliseen koulutukseen pääsemisen vuoksi tarvittavaa yleissivistävää koulutusta. Lisäksi maahanmuuttajalinja haluaa tarjota erityistä tukea tarvitsevalle ryhmälle kotoutumista tukevaa suomalaisen viittomakielen ja suomen kielen sekä perusopetusta täydentävää opetusta. Tavoitteena on antaa opiskelijalle valmiuksia ja/tai parantaa henkilökohtaista osaamista jatko-opintoihin, työelämään, osallisuuteen ja oman elämän hallintaan. Kuurojen kansanopiston kotouttamiskoulutuksen tärkein tehtävä on siis opettaa opiskelijoille perustaitoja yhteiskunnassa selviytymiseen. (Koivisto 2009.)

2.4 Opetussuunnitelmassa suomalaista viittomakieltä ja suomen kieltä

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan koulutus kestää 1-3 vuotta riippuen yksilöllisistä tarpeista. Kuurojen kansanopiston viittomakielisen maahanmuuttajakoulutuksessa on paljon samoja periaatteita kuin Opetushallituksen laatimassa kotouttamiskoulutuksen opetussuunnitelmassa. Kotouttamiskoulutukseen kuuluvat suomen/ruotsin kielen ja viestintätaitojen, työelämä- ja yhteiskuntataitojen sekä valinnaisien opintojen sisällöt sekä ohjaus. (Opetushallitus 2012, 12.)

Maahanmuuttajalinja alkoi kehittää sopivaa opetussuunnitelmaa kuuroille maahanmuuttajaopiskelijoille vuonna 2010. Lukuvuotena 2012-2013 opetussuunnitelma otettiin ensimmäisen kerran käyttöön. Opetussuunnitelma oli laadittu ensimmäisen ja toisen lukuvuoden opiskelijoita varten. (Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajakoulutuksen viittomakielisille opetussuunnitelma 2012.)

Opetussuunnitelmassa on luettelo eri kursseista ja niiden kestosta. Opetusta on yhteensä 35 viikkoa. Yksi opetusviikko sisältää 25 tunnin kontaktiopetusta sekä kotitehtäviä. Opetussuunnitelman pääpainona on suomalaisen viittomakielen ja suomen kielen opetus. Vapaavalintaisia opintoja lukuvuodelle 2012-2013 ovat mm. draama, ensiapu ja hygieniapassi. (Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajakoulutuksen viittomakielisille opetussuunnitelma 2012.)

Ensimmäisen vuoden opiskelijoiden opetussuunnitelmaan kuuluu 12 opintoviikon kestoinen suomalaisen viittomakielen ja viittomakielisen kulttuuri. Suomen kielen ja suomalaisen kulttuurin opetusta on yhtä paljon kuin viittomakielen opetusta eli 12 opintoviikkoa. Opetussuunnitelmasta huomaan sen, että Kuurojen kansanopistossa kaksikielisyys on vahvasti läsnä. Yhteiskunnallisia aineita on yhteensä viisi opintoviikkoa. Opiston toimintaan ja opiskeluun perehtyminen kestää neljä opintoviikkoa. Lisäksi opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua kahden opintoviikon mittaisiin vapaavalintaisiin kursseihin.

Toisen vuoden opiskelijoiden opetussuunnitelmassa on enemmän suomen kieltä ja suomalaisen kulttuurin opetusta (16 opintoviikkoa) kuin suomalaisen viittomakielen ja viittomakielisen yhteisön opetusta (7 opintoviikkoa). Yhteiskunnallisia aineita on yhteensä kuusi opintoviikkoa. Opiston toiminta ja opiskelu opistossa – kokonaisuus sisältää yhteistoimintaa, tietotekniikkaa ja talon toimintoihin perehdyttämistä. Toisen vuoden opiskelijoilla on myös mahdollisuus osallistua kahden opintoviikon kestäviin vapaavalintaisiin kursseihin. (Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajakoulutuksen viittomakielisille opetussuunnitelma 2012.)

Suomalaisen viittomakielen kursseilla opetetaan ensin peruskielitaitoa kuten esittelyä, sormiaakkosia ja aikaan liittyviä viittomia. Vähitellen siirrytään vaikeampiin aihe-

siin. Suomen kielen opetuksessa edetään samalla tavalla kuin viittomakielessä. Lisäksi Kuurojen kansanopiston opetussuunnitelmaan kuuluvat kuurotietoisuuden kurssit. Viittomakielisen yhteisön kurssilla opiskelija voi tutustua viittomakielialan organisaatioihin ja pohtia identiteettiään kuurona. Yhteiskunnallisten aiheiden kautta opiskelijat oppivat tarvittavia tietoja ja taitoja suomalaisessa yhteiskunnassa elämistä varten. Tarvittavia tietoja ja taitoja ovat esimerkiksi viittomakielen tulkin käyttö ja luonnon monimuotoisuuden arvostaminen. (Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajakoulutuksen viittomakielisille opetussuunnitelma 2012.)

2.5 Eritasoisten opiskelijoiden huomioiminen

Koivisto, silloinen linjavastaava, huomautti, että kansanopistolla on ollut eritasoisia opiskelijoita korkeakoulukoulutetuista jopa täysin kielettömiin. Vaihteleva kielitaito on muokannut opetusta Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla. Kielettömiä opiskelijoita opetettiin suurimmaksi osaksi samassa ryhmässä muiden opiskelijoiden kanssa, mutta osalla oli oma henkilökohtainen avustaja. Koiviston mielestä oli hienoa huomata, että ryhmässä vallitsi hyvä yhteishenki, jolloin muut opiskelijat tukivat uusia kielettömiä opiskelijoita ja olivat paljon tekemisissä heidän kanssaan. Koivisto oli tavannut kuuroja maahanmuuttajia, jotka olivat täysin kielettömiä tullessaan Suomeen, mutta olivat myöhemmin oppineet käyttämään suomalaista viittomakieltä uskomattoman hyvin. (Kielisilta 3/2010, 15.)

”Kielettömien opiskelijoiden on tärkeää oppia viittomakieltä”, Koivisto jatkaa. ”Opetus aloitetaan konkreettisista asioista, jotka liittyvät jokapäiväiseen elämään. Suurin haaste on abstraktien asioiden omaksuminen, kuten ajan käsite kellonaikoinen. Haasteellista on myös suomalaisen viranomaisjärjestelmän ymmärtäminen, mikä tuottaa vaikeuksia kenelle tahansa. Suomen kielen opetuksessa huomioidaan opiskelijoiden lähtötasot, mutta tavoitteena on saada sellainen pohja, että opiskelija voi kehittää kielitaitoaan myös opintojen jälkeen.” (Kielisilta 3/2010, 15.)

Yhteisestä opetussuunnitelmasta huolimatta Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajakoulutus on pyrkinyt järjestämään opetusta sillä tavoin, että jokainen opiskelija saisi tasonsa mukaista opetusta. Helppoa se ei ole varmaan ollut, koska noin 20 opiskelijan ryhmä on ollut heterogeeninen ja resursseja on usein rajoitettu koulumaailmassa.

3 KUUROJEN MAAHANMUUTTAJIEN KOTOUTUMISEN ERITYISYYS

Ulkomaalaiseksi kutsutaan henkilöä, jolla ei ole Suomen kansalaisuutta. Ulkomaalaisväestön kasvun myötä *maahanmuuttaja* on vakiintunut käsitteeksi, joka tarkoittaa kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia. Maahanmuuttajat ovat voineet tulla Suomeen esimerkiksi töihin, avioliiton ja perhesiteiden vuoksi, pakolaisena tai paluumuuttajana. Maahanmuuttajan käsite on laaja. Vapaaehtoisesti maasta toiseen muuttavia henkilöitä kutsutaan myös *siirtolaisiksi*. (Räty 2002, 11.)

Kaikki eivät ole kuitenkaan tulleet Suomeen omasta tahdostaan. *Pakolaiset* ovat joutuneet lähtemään kotimaastaan esimerkiksi poliittisista syistä. (Räty 2002, 11.) Yhdistyneiden kansakuntien Geneven pakolaissopimus (1951) määrittelee pakolaisuutta siten:

Pakolainen on henkilö --- jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, eikä voi saada suojelua omassa maassaan tai hän oleskelee kotimaansa ulkopuolella sekä mainitun pelkonsa tähden on haluton tai kykenemätön turvautumaan kotimaansa suojeluun ja tarvitsee siksi sopimuksen mukaista kansainvälistä suojelua. (Räty 2002,16.)

Pakolaisten ryhmään kuuluvat turvapaikanhakijat ja kiintiöpakolaiset. 192 YK:n jäsenvaltioista 142 oli allekirjoittanut Geneven pakolaissopimuksen toukokuuhun 2012 mennessä. Suomi allekirjoitti pakolaissopimuksen vuonna 1968. (Ihmisoikeudet 2013.)

Kaikki allekirjoittaneet maat, kuten Suomikin, ovat velvollisia käsittelemään pakolaisten turvapaikkahakemuksia. *Turvanpaikanhakija* on tullut Suomeen omasta kotimaastaan tai jostain ei-turvalliseksi luokitellusta maasta. Maahanmuuttoviraston mukaan pakolaiset voivat hakea turvanpaikkaa vasta ollessaan Suomessa. Turvapaikkahakemuksen käsittely voi kestää viikoista jopa 5-6 vuoteen riippuen hakemusten selkeydestä. Turvahakemusprosessin aikana pakolaiset oleskelevat vastaanottokeskuksissa. (Räty 2002, 18; Maahanmuuttovirasto 2013.) Väestöliiton (2014) mukaan kiintiöpakolainen on henkilö, jolla on YK:n myöntämä pakolaisen asema ja joka kuuluu vastaanottavan maan pakolaiskiintiöön.

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehitystä tavoitteena osallistua työelämään ja yhteiskunnan toimintaan samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. *Kotouttamisella* tarkoitetaan viranomaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja. (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 493/1999, §2.)

John Berryn (1992) nelikenttäteoriassa kotoutumismalleja on yhteensä neljä. Rädyn (2002) tulkinnan mukaan ihanteellinen kotoutumismalli olisi integroituminen eli kotoutuminen, jolloin maahanmuuttaja osallistuu oma-aloitteisesti yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. Maahanmuuttaja samalla ylläpitää ja kehittää omaan kulttuuriinsa ja etnisyyteen liittyviä tärkeitä pitämiään asioita. Muita kotoutumismalleja ovat assimilaatio eli sulautuminen, separaatio eli eristäytyminen ja marginaalisatio eli syrjäytyminen. Assimilaatio tarkoittaa oman kulttuurin hylkäämistä ja valtakulttuurin ihannoimista. Separation edustajat pitävät omaa kulttuuriaan tärkeänä sekä eristäytyvät valtaväestöstä ja yhteiskunnasta. Marginalisaatiolla tarkoitetaan oman kulttuurin hylkäämistä ja valtakulttuuriin sopeutumattomuutta. Akkulturaatio olisi toivottu kansisuuntainen prosessi maahanmuuttajien kotoutumisessa, jolloin eri etniset vähemmistöryhmät ja niiden jäsenet säilyttävät omaa perinteistä kulttuuriaan sopeutuessaan enemmistöyhteiskuntaan. Samalla yhteiskunnan odotetaan sopeutuvan ja muuttuvan monikulttuurisemmaksi. (Räty 2002, 123; Liebkind 2000, 14.)

3.1 Kuurot kieli- ja kulttuurivähemmistönä Suomessa

Kuuroutta voidaan määritellä useasta eri näkökulmasta. Selvityksessä haluaisin korostaa kuurotta sosiokulttuurisesta näkökulmasta. Kuulevalle valtaväestölle tulee ensimielikuva *kuuro* – sanasta, että henkilö ei kuule. Kuurouteen yleensä liitetään negatiivisia uskomuksia, että kuuro ei esimerkiksi pystyisi opiskelemaan yliopistossa. Sosiokulttuurinen näkökulma korostaa yksilöä (tässä tapauksessa kuuroa) kokonaisvaltaisena ihmisenä kunnioittaen synnynnäisiä oikeuksia ja olemassa oloa koko ihmiskunnassa. (Liikamaa 2012, 77.)

Nykyisen Kuurojen Liitto ry:n toiminnanjohtajan, Markku Jokisen, mukaan kuurojen yhteisö on kuin mikä tahansa ihmisyyteen, johon mahtuu elämän koko kirjo erilaisine tarpeineen (Jokinen 2000, 100). Näin ollen, kuurot kuuluvat itse useampaan kuin yhteen yhteisöön samoin kuin muutkin. Tämä Jokisen väite pätee kuuroihin maahanmuuttajiinkin. He ovat myös vähemmistö toisen vähemmistön sisällä.

Markku Jokisen mukaan kuurojen yhteisöön kuuluvat kuurot ovat alkaneet määritellä itseään myös viittomakielisiksi, koska kuulevat suhtautuvat ”viittomakielinen” termiin positiivisemmin kuin ”kuuro” termiin. Kuuro tai viittomakielinen pitää itseään osana maan kieli- ja kulttuurivähemmistöä. Kuuroilla on ”oma maailma”, johon sisältyy kielen ja kulttuurin lisäksi kokonainen virallisten ja epävirallisten organisaatioiden ketju omine historioineen ja perinteineen. Jokinen sanoo, että kuuroja voidaan pitää myös etnisenä ryhmänä. Tutkijat ovat löytäneet tyypillisiä piirteitä kuurojen etnisyyteen: viittomakieli, kielten kohtaaminen, ryhmään samaistuminen, endogaamiset avioliitot, sosiaaliset organisaatiot, tietoisuus historiasta, käyttäytymisnormit ja stigma. (Markku Jokinen 2000, 79-90.)

Kuurot itse pitävät itseään ensisijaisesti kieli- ja kulttuurivähemmistönä, viittomakielisinä. Viittomakielisessä yhteisössä keskinäinen vuorovaikutus on vaivatonta ja siellä on helppo tulla ymmärretyksi. Yhteiset kokemukset, historia ja elämäntapa sitovat viittomakielisiä yhteen. Lääketieteellisesti kuurous määritellään kuulovamman asteen perustella ja tämä näkökulma usein määrittää yhteiskunnan palveluja. Hallintokielessä käytetään usein käsitteitä kuulovammaisen, mutta kuurot itse suosivat termiä kuuro. Aina ei ole ristiriidatonta sovittaa yhteen yhteisön ja yhteiskunnan näkemyksiä. (Kuurojen Liitto 2010.)

Kotimaisten kielten keskuksen (2014) mukaan maassa on noin 4000-5000 viittomakielistä, mutta lisäksi toisena kielenään tai vieraana kielenä käyttäjää on yhteensä noin 10 000 kuulevaa suomalaista. Suomen viittomakielten kielipoliittisen ohjelman (2010) mukaan Suomessa käytetään kahta kansallista viittomakieltä: suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä. Jatkossa tarkoitan viittomakielellä suomalaista viittomakieltä.

Maahanmuuton myötä Suomessa on tullut muita viittomakielisiä, suurimpana ryhmänä venäläistä viittomakieltä. Viittomakieli ei ole kansainvälinen kieli, vaan jokaisella maalla on oma kansallinen viittomakielensä tai useampiakin sidoksissa maansa kult-

tuuriin. Viittomakielet ovat puhuttujen kielten tavoin itsenäisiä kielijärjestelmiä mm. murteineen, yleisine lausejärjestelmineen, eri käsimuotoineen ja artikulaatioliikkeineen. Ulkomaalaiset erikieliset kuurot ymmärtävät toisiaan paremmin kuin erikieliset kuulevat henkilöt toisiaan, sillä viittomakielten kielioppien erot eivät ole niin suuria. Viittomakielet syntyvät spontaanisti kuurojen yhteisön sisällä kommunikaation tarpeesta, niitä ei keksitä erikseen. (Kuurojen Liitto ry 2010; Kotimaisten kielten tutkimuskeskus & Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma 2010, 10-11.)

3.2 Kuurojen maahanmuuttajien kartoitus koulutukseen pääsyä varten

Olin lähettänyt sähköpostia kaikille Kuurojen Liitto ry:n kuntoutussihteereille, mutta en saanut kaikilta vastausta kysymykseen, montako kuuroa maahanmuuttajaa oli heidän asiakasrekistereissään. Tällä hetkellä Kuurojen Liitto ry:ssä työskentelee 12 kuntoutussihteeriä maakunnan jaon mukaisesti. Mervi Nevalainen on pääkaupunkiseudun kuntoutussihteeri, ja häneltä tuli lopulta sähköpostissa vastaus kuurojen maahanmuuttajien määrästä. Nevalainen kertoi, että hänellä oli viimeisin tilastotieto vuodelta 2010. Silloin koko maassa oli noin 120 – 130 kuntoutussihteereiden palvelua tarvitsevaa kuuroa maahanmuuttajaa, vaikka kaikki maassa oleskelevat maahanmuuttajat eivät suinkaan olleet Kuurojen Liitto ry:n kuntoutussihteereiden asiakasrekisterissä. Tuossa epävirallisessa tilastoluvussa olivat mukana kaikki kuurot maahanmuuttajat, jotka olivat asuneet 20 vuotta tai vaikka kaksi kuukautta Suomessa. Nevalainen ihmetteli, kuinka kauan ihminen on maahanmuuttaja, sillä osalla heistä on jo Suomen kansalaisuus. (Nevalainen sähköposti 22.5.2013.)

Oman oletukseni mukaan erityisesti ne kuurot maahanmuuttajat, joilla on jo jonkinlaisia verkostoja suomalaisen kuurojen yhteisön kanssa, saavat nopeammin selville Kuurojen kansanopiston kotoutumiskoulutuksesta kuin esimerkiksi kuurot pakolaiset. Suurin osa Kuurojen Liitto ry:n kuntoutussihteerien asiakasrekisterissä olevista maahanmuuttajista asuu pääkaupunkiseudulla, jossa Kuurojen kansanopisto sijaitsee (Nevalainen 2013).

Koska jotkut kuurot maahanmuuttajat ovat kielettömiä ja kouluttautumattomia saapuessaan Suomeen, heillä ei ole ehkä riittävästi informaatiota kuuroille maahan-

muuttajille tarkoitetun koulutuksen olemassaolosta. Sisäasiainministeriölle suunnatussa Kuurojen Liitto ry:n hallituksen kannanotossa kritisoitiin, että yhteiskunnan eri tahot eli viranomaiset eivät ole aina osanneet ohjata kuuroja maahanmuuttajia heti heille sopivan kotouttamisohjelman pariin työntekijöiden vähäisen tiedon vuoksi erityisesti jos kuurot maahanmuuttajat asuvat pääkaupunkiseudun ulkopuolella. (Jokinen 2010.)

Tästä aiheesta nousee uusi kysymys: miten kaikki kuurot maahanmuuttajat tavoitettaisiin? Tiedotetaanko myös pääkaupunkiseudun ulkopuolella asuvia maahanmuuttajia Kuurojen kansanopiston kotoutumiskoulutuksen mahdollisuudesta? Se ei toteutune aina. Olisi hyvä, jos kaikki kuurot maahanmuuttajat merkittäisiin johonkin yhteiseen tietojärjestelmään valtakunnallisella tasolla, mikä helpottaisi kartoitustyötä tulevaisuudessa.

3.3 Koulutus osana kuurojen maahanmuuttajien kotoutumisprosessia

Olen samaa mieltä Pynnösen kanssa siitä, että kotoutumisprosessi periaatteessa alkaa jo, kun henkilö on lähtenyt omasta kotimaastaan pysyvästi. Näin ollen vastaanottokeskukset ovat turvapaikanhakijoille ensimmäisiä tahoja kotoutumisprosessissa, vaikka heille ei vielä myönnettäisikään oleskelulupaa. (Pynnönen 2010, 64-65.)

Maahanmuuttajien kotoutumisvalmistelu siirtyi sisäasiainministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriön vastuulle vuodesta 2012 alkaen (Sisäasiainministeriö 2014). Kotoutumislain tehtävänä on edistää maahanmuuttajien kotoutumista ja tukea heidän aktiivista osallistumistaan suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Lain mukaan maahanmuuttajilla tulee olla mahdollisuus saada tietää omista oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Jotta maahanmuuttaja pääsisi kotoutumiskoulutukseen, kotoutumislain mukaan kunnan tai TE- toimiston on tehtävä alkukartoitus. Alkukartoituksessa maahanmuuttaja ohjataan hänen tarpeitaan vastaaviin toimenpiteisiin ja palveluihin. Alkukartoituksen yhteydessä maahanmuuttajalle tehdään kotoutumissuunnitelma. Kotoutumissuunnitelmassa selvitetään mm. kotoutumiskoulutukseen osallistumisesta, tarvittavan kielitaidon koulutuksen pääsystä ja työelämä-

valmiuksia edistävästä valmennuksesta tai työkokeilusta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386; TE- palvelut 2014.)

Kotoutumiskoulutuksessa oppivelvollisuusiän ylittäneelle maahanmuuttajalle järjestetään suomen tai ruotsin kielen opetusta ja tarvittaessa luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä muuta opetusta, joka edistää työelämään ja jatkokoulutukseen pääsyä sekä yhteiskunnallisia, kulttuurisia ja elämänhallintaan liittyviä valmiuksia uudessa ympäristössään. Kotoutumiskoulutukseen voi sisältyä myös aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistamista ja tutkinnon tunnustamista sekä ammatillista suunnittelua ja uraohjausta. (Laki kotoutumisen edistämisestä 2010/1386; Kokkonen & Oikarinen 2013, 12.)

Hilma, vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus, ja Vammaisfoorumi ry tekivät selvityksen vammaisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen saatavuudesta ja yhdenvertaisuuden toteuttamisesta. Kielitaidon puute hankaloittaa arkisista asioista selviytymistä – opiskelusta ja työnteosta puhumattakaan. Suomalaisessa yhteiskunnassa korostuu erityisesti suomen, ruotsin tai suomalaisen viittomakielen oppimisen tärkeys. (Kokkonen & Oikarinen 2013, 5.)

Monet vammaiset ja pitkäaikaissairaat maahanmuuttajat jäävät helposti kotoutumiskoulutuksen ulkopuolelle. Syitä tähän voivat olla esimerkiksi kielenopetuksen yksipuolisuus, palveluiden sektoroituminen, riittämätön tiedotus ja tiedon puute sekä erilaiset kulttuuriset vammaiskäsitykset. Koulutuksen saatavuus vaihtelee kunnittain. Kuuroilla maahanmuuttajilla on ollut kuitenkin lyhyin odotusaika kotoutumiskoulutuksen pääsyyn verrattuna muiden vammaisryhmien edustajien odotusaikaan. (Kokkonen & Oikarinen 2013, 48.)

Olin yllättynyt siitä, että selvityksen mukaan kuuroilla maahanmuuttajilla oli lyhyempi odotusaika kotoutumiskoulutukseen kuin muilla vammaisryhmillä. Dilshadin tarina osoitti, että jotkut kuurot maahanmuuttajat pääkaupunkiseudun ulkopuolella eivät tiedäneet viittomakielisen kotoutumiskoulutuksen mahdollisuudesta. Kuuro kurdi Dilshad opiskeli Rovaniemellä Opin aika - projektikoulussa kuulevien parissa ja hän valitteli yksinäisyyttä. Dilshad olisi kaivannut suomalaisen viittomakielen opetusta, sillä se olisi auttanut häntä suomen kielen opiskelussa. Turvapaikanhakijana ilman

pysyvää oleskelulupaa hänen asemansa oli sellainen, ettei kukaan voinut maksaa hänen kotoutumistoimiaan silloin. Artikkelin kirjoittaja ihmetteli, voisiko yhdenvertaisuuslakiin vedota, että joku humanitäärinen apu järjestäisi hänelle viittomakielen opetusta. (Kemppainen-Koivisto 2012.)

3.4 Ominaispiirteitä kuurojen maahanmuuttajien kotoutumisessa

Opinnäytetyöni saa lisäarvoa Laineen (2006) ja Kipon (2010) pro gradu –tutkielmista liittyen kuurojen maahanmuuttajien kotoutumiseen. Laine haastatteli viittä kuuroa maahanmuuttajaa siitä, miten he kokivat kotoutumisensa suomalaiseen yhteiskuntaan ja identifioituvatko he itseään enemmän maahanmuuttajiin vai kuuroihin. Kippo keskittyi tarkastelemaan, miten kuurot maahanmuuttajat ovat selviytyneet yhteiskunnassa. Kippo haastatteli yhdeksän kuuroa maahanmuuttajaa, jotka ovat kotoisin Etelä-Amerikasta, Afrikasta, Euroopasta ja Aasiasta. Nähtävästi kuurojen maahanmuuttajien tilanne ei ollut niin huono verrattuna kuulevien maahanmuuttajien tilanteeseen kotoutumisessa. (Laine 2006, 85- 109.)

Kipon ja Laineen tutkielmissa huomattiin, että viittomakieliseen yhteisöön kuuluminen on auttanut kuuroja maahanmuuttajia integroitumaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomalaisen viittomakielen oppiminen on avain suomalaisen viittomakielisen yhteisön pääsyyn. Läheisten, esimerkiksi suomalaisten puolisoiden ja ystävien, tuki on toinen tärkeä tekijä onnistuneessa kotoutumisessa. (Kippo 2010; Laine 2006.) Kuurot ovat samanlaisia, vaikka viittomakielet ovat erilaisia, sillä yhteiset kokemukset kuurona olemisesta ajavat kuurot lähemmäksi toisiaan. (Wikman 2000, 45-47.) Toisin sanoen integroituminen tapahtuu ensisijaisesti toisiin kuuroihin ja viittomakieliseen yhteisöön.

Täysin esteetöntä elämää kuurot maahanmuuttajat eivät valitettavasti ole voineet täällä Suomessa viettää. Esteet liittyivät kommunikointiin, suomen kielen taidon puutteeseen, syrjinnän kokemuksiin, arjen asioiden kanssa kamppailuun ja työnsaantiin. Erityisesti työnsaanti on ollut hankalaa, vaikka kuurot maahanmuuttajat olivat valmiita tekemään suuria ponnisteluja asian eteen. Useimmiten työllistymisen vaikeuksien taustalla olivat työnantajien ennakkoluulot kommunikoinnista vieraskielisten kanssa.

(Kippo 2010, 66-67; Laine 2006, 66-69.) Kuitenkin neljällä viidestä Lainen haastateltavasta on töitä, koska he olivat omatoimisia työnhaussa. Kukaan Laineen haastateltavista ei ole tehnyt kotouttamissuunnitelmaa työvoimatoimistojen kanssa.

Vain kaksi viidestä Laineen haastateltavista osallistui kotoutumiskoulutukseen. Kolme kuuroa maahanmuuttajaa viidestä opiskeli suomalaista viittomakieltä. Kotoutumiskoulutuksella ja suomalaisen viittomakielen opetuksella Laine tarkoitti lähes heti Suomeen tulon jälkeen saatua opetusta tai koulutusta. (Laine 2006, 72.) Seitsemän Kipon haastateltavista osallistui Kuurojen Kansanopiston kotoutumiskoulutukseen. Koulutustausta vaikutti paljon kuurojen maahanmuuttajien näkemyksiin tulevaisuussuunnitelmista. He, jotka eivät käyneet koulua edellisissä kotimaissaan, suhtautuivat epäilevästi ammatinvalintaan ja jatko-opintoihin. (Kippo 2010, 52.)

Tulkkipalvelut ja muut viittomakielisten oikeudet, sosiaaliturva ja turvallinen elinympäristö ovat mahdollistaneet kuuroja maahanmuuttajia elämään tasa-arvoisesti suomalaisessa yhteiskunnassa (Kippo 2010, Laine 2006.) Kippo (2010, 68) teki tärkeän huomion, että monelle haastateltavalle muut kuurot maahanmuuttajat olivat voimavara arjessa.

3.5 Lyhyesti kuurojen maahanmuuttajien oikeuksista Suomessa

Yhdenvertaisuuslaki. Perusopetuslaki. Suomen perustuslaki (17 § 3 mom.). Nuo olivat muutamia esimerkkejä Suomen olemassa olevista säädöksistä, joissa viittomakielisten oikeudet olivat mainittu. Itse asiassa kuuroilla maahanmuuttajilla on samat oikeudet kuin suomalaisilla kuuroilla, kunhan heille on myönnetty pysyvä oleskelulupa. Turvapaikanhakijoilla ilman pysyvää oleskelulupaa on kuitenkin oikeus käyttää mm. valtion kustantamia tulkkauspalveluja viranomaisasioiden hoidossa. (Pakolaisneuvonta 2013; Kuurojen Liitto ry 2014.)

Lisäksi kuurot maahanmuuttajat voivat vedota kotoutumislakiin heidän oikeuksistaan maahanmuuttajina Suomessa mm. kotoutumistuen saannissa. Kuurojen maahanmuuttajien kotoutumista helpottaisi, jos heillä on mahdollisuus saada palvelua sellaisilta tahoilta, joille viittomakieli ja kuurous ovat tuttuja asioita entuudestaan. Pynnö-

nen käsitteli kuuron maahanmuuttajan oikeuksia laaja-alaisesti. Tarvittaessa lisätietoja löytyy hänen opinnäytetyöstään. (Pynnönen 2010, 16-26.)

Kelan tulkkauspalvelun saaminen on yksi kuurojen maahanmuuttajien tärkeimmistä oikeuksista. Kuulo – tai puhevammaisella henkilöllä on oikeus käyttää tulkkauspalvelua vähintään 180 tuntia vuodessa. Kuulonäkövammaisella henkilöllä on oikeus käyttää tulkkauspalvelua vähintään 360 tuntia vuodessa. Tulkkauspalvelun käyttö on kaikille palveluun oikeutetuille maksutonta. (Kela 2012.)

Lisäksi kuuroilla maahanmuuttajilla, joiden suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen taito ei ole vielä riittävän vahva, on oikeus käyttää kansainvälisen viittomisen tulkkauspalvelua. Kansainvälinen viittominen ei ole kieli, vaan se on kokoelma yleisesti tunnettuja viittomia ja muokattua kielioppia. Sen avulla eri maista olevat kuurot voivat kommunikoida keskenään. (Kilpeläinen 2014; Laki vammaisten henkilöiden tulkkauspalveluista 2010/133.)

Suomen kansalaisuuden saamisen edellytyksiin kuuluvat mm. tarvittavan kielitaidon hankkiminen, asumisaikaedellytyksen täyttäminen ja lain noudattaminen. Ennen vanhaan kuurojen maahanmuuttajien täytyi osata suomen tai ruotsin kieltä kansalaisuuden saamiseksi, mutta nyt suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen taidon osoittaminen kelpaa kielitaidon näytöksi. Kuurojen Liitto ry voi myöntää todistuksen kansallisen viittomakielen taidon hallinnasta kuuroille maahanmuuttajille haastattelun avulla. (Maahanmuuttovirasto 2014.)

4 SELVITYKSEN PROSESSI

Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajalinja tilasi opinnäytetyöni, koska Kuurojen kansanopistossa ei ole tehty selvityksiä maahanmuuttajaopiskelijoiden jatkoilanteista. Pyrin toteuttamaan Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajalinjan toiveita suunnitteleamalla opinnäytetyöni toteutustapaa. Teoreettisten taustatietojen keräämisen rinnalle on tärkeää saada vastaukset suoraan entisiltä opiskelijoilta, jotka olivat käyneet maahanmuuttajalinjan vuodesta 2009 lähtien. Toteutin yleiskyselyn Webropolissa maaliskuussa 2013 sekä kuuden henkilön teemahaastattelut maaliskuun ja huhtikuun 2013 välisenä aikana.

Olen käyttänyt kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen menetelmiä toteuttaessani selvityksen teemahaastatteluiden kautta. Aineistolähtöisyys on osa kvalitatiivista tutkimusta – toisin sanoen, haastateltavien näkökulmat korostuvat selvityksen tuloksissa ilman hypoteeseja eli oletuksia. Lähestyin aineistoja teemoittelun kautta. (Eskola & Suoranta 2000, 175; Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2009, 164.) Lisäksi käytin ihmisiä tiedon keruun instrumenttina. Luotin enemmän omiin havaintoihini ja keskusteluihin haastateltavien kanssa kuin mittausvälineillä hankittavaan tietoon. Lisäksi selvitykseni ote oli induktiivinen. Lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesin testaamista vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu, mikä täytti laadullisen tutkimuksen kriteerit. (Hirsjärvi ym. 2009, 266.)

Teemahaastattelut kasvotusten antoivat minulle todella arvokasta tietoa opiskelijoiden kokemuksista maahanmuuttajalinjalla, sillä yleiskyselyssä joillakin vastaajilla oli vähän hankaluuksia ilmaista itseään suomen kielellä. Maahanmuuttajalinjan vastaava opettaja, Maija Koivisto, ja minä osasimme jo varautua alkuvaiheessa, ettei yleiskyselyyn tullut paljon vastauksia joidenkin entisten opiskelijoiden riittämättömän kieli-aidon vuoksi. (Henkilökohtainen tiedonanto 21.1.2013.)

4.1 Webropol - yleiskysely

Olin luonut sähköisen yleiskyselylomakkeen Webropolissa. Webropol on työkalu datan analyysiin, internetkyselyyn ja tilastolliseen analysointiin. Olin kääntänyt kysymykset suomalaiselle viittomakielelle videoinnin kautta ja kirjoittanut kysymykset

myös englanniksi siltä varalta, jos jotkut entiset opiskelijat ymmärsivät englantia paremmin kuin suomea. Viitottu video löytyy sähköisestä yleiskyselylomakkeesta, jossa on linkki Vimeo-videopalveluun. Kyselyyn vastasi vain yhdeksän henkilöä, mikä oli alle puolet kohderyhmästäni. Tämä vastausmäärä oli odotettavissa.

Oli mielenkiintoista havaita, että yleiskyselyyn vastasivat vain ei-työttömät entiset opiskelijat, joilla oli jatko paikka joko opiskeluna tai työnä Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajalinjan jälkeen. Missä oli ne loput, jotka eivät vastanneet kyselyyn? Kaikkien kyselyjen kanssa lienee ollut usein sama ongelma, että yhteiskunnallisesti aktiiviset ovat olleet innokkaita vastaajia, vaikka nimenomaan yhteiskunnasta syrjäytyneidenkin mielipiteitä olisi kaivattu. Kysely olisi ollut vakuuttavampi, jos siihen olisi saatu useampia eritaustaisia vastaajia. Jotkut vastaajat eivät välttämättä ymmärtäneet kaikkia kysymyksiä, joten heidän vastauksensa olivat myös epäselviä. Yritin muotoilla kysymyksiä helpommiksi, mutta tehtävä osoittautui vaikeaksi. Videolinkin löytäminen ei ehkä onnistunut kaikilta. Joillakin kielettömillä opiskelijoilla oli ehkä vaikeuksia ymmärtää abstrakteja kysymyksiä kuten tätä kuudetta kysymystä: ”Onko tästä maahanmuuttajalinjan kurssista ollut hyötyä työssä tai opiskelussa ja arkielämässä?”

Kaikkiin kysymyksiin vastaaminen olisi ollut ehkä helpompaa, jos olisin löytänyt parempia tekniikkaratkaisuja siten, että vastaajat olisivat voineet vastata videomuodossa ilman ylimääräistä vaivaa. Ehkä olisin saanut enemmän vastauksia, jos olen toteuttanut visuaalisempia ratkaisuja yleiskyselyn laadinnassa kuten sitä, että video näkysi suoraan jokaisen kysymyksen kohdalla eikä vastaajan tarvitsisi avata uutta linkkiä katsoakseen kaikkia kysymyksiä yhdessä videossa. Valitettavasti minulla ei ollut resursseja näihin hienoihin tekniikkaratkaisuihin.

4.2 Teemahaastattelu

Haastattelu on loistava tilaisuus nostaa yksilöiden tarinat ja näkökulmat esiin. Teemahaastattelu tarkoittaa lomake- ja avoimen haastattelun välimuotoa. Teemahaastatteluissa aihepiirit eli teema-alueet ovat jo tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuu. (Hirsjärvi ym. 2009, 210.)

Selvitystä varten olin laatinut monia kysymyksiä teemojen mukaisesti. Otin kysymykset teemoittain mukaan haastatteluihin. Haastattelu oli yleensä edennyt järjestyksessä – joitakin kysymyksiä jätin pois, koska osa haastateltavista avautui ja antoi samalla tarvittavat vastaukset kysymyksiini. Haastattelu oli siis keskustelunomainen tilanne.

Olen löytänyt haastateltavat Webropolin verkkokyselyn kautta, sillä kyselyn lopussa pyysin vastaajia kirjoittamaan yhteystietonsa, jos he olivat halukkaita tulla haastatelluiksi. Minulle oli positiivinen yllätys, että kuusi yhdeksästä henkilöstä suostui haastatteluun. Teemahaastattelut antoivat minulle valtavasti tietoa Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjasta kokonaisuudessaan ja haastateltavien saamista eväistä kyseisen koulutuksen jälkeen. Tallensin käytyt haastattelut Kuurojen Kansanopistolta lainaamaan videokameraan, jotta voin litteroida eli puhtaaksikirjoittaa videohaastattelujen tuloksia. Hävitän tallennukset heti kun opinnäytetyö on valmistunut. (Katso 5.4 eettinen pohdinta)

4.3 Selvityksen työvaiheet

Kaikki lähti alkuun ajankohtaisuudesta ja omasta kiinnostuksestani monikulttuurisuutta kohtaan. Ensimmäinen askel oli Kuurojen kansanopistoon yhteydenotto. Linjavastaava kertoi, että Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajalinja kaipaisi selvityksen siitä, millaisia vaikutuksia Kuurojen kansanopistolla oli entisiin opiskelijoihin kotoutumisen kannalta.

Loin sähköisen kyselylomakkeen Webropolissa tammikuussa 2013. Toteutin tiedotuksen video- ja tekstimuodossa. Videossa käytin suomalaista viittomakieltä. Tekstissä käytin suomen kieltä ja englannin kieltä. Jouduin muuttamaan tekstiä ja videota usean kerran silloisen maahanmuuttajalinjan vastaavan opettajan Koiviston palautteiden pohjalta, koska viestini täytyi olla mahdollisimman selkosanainen ja helposti ymmärrettävissä. Videossa en käyttänyt riittävästi elekieltä, mikä saattoi olla hankalaa joillekin yleiskyselyn vastaajille. Tietosuojasyistä Koivisto lähetti puolestani tiedotteen entisille opiskelijoille, jotka olivat vielä hänen yhteyslistallaan. Tiedote lähetettiin maaliskuussa 2013.

Otin yhteyttä kaikkiin yleiskyselyn vastaajiin, jotka suostuivat haastatelluiksi. Seitsemästä henkilöstä kuusi tuli lopulta haastateltavaksi. Toteutin maaliskuun ja huhtikuun 2013 aikana teemahaastattelut pitkin pääkaupunkiseutua, mm. kahvilassa ja Valkean Talon kirjastossa. Muutama haastattelu toteutettiin myös etäisesti videopuhelun kautta. Yksi teemahaastattelu kesti keskimäärin 45 minuuttia.

4.4 Eettinen pohdinta haastattelujen toteutuksessa

Korostin jo tiedotusvaiheessa, että kaikkien entisten opiskelijoiden vastaukset pysyisivät luottamuksellisina. En paljasta haastateltavien henkilöllisyyttä. Yleiskyselyyn vastaaminen ja teemahaastatteluun osallistuminen oli myös vapaaehtoista. Haastatteluvaiheessa selitin, että videokamera oli vain analysointia varten. Videokameran tallenteet olivat turvassa Kuurojen Kansanopiston hallussa siihen asti, kun opinnäytetyöni on valmis. Opinnäytetyön päättymisen jälkeen videomateriaaleja tuhotaan.

Arja Kuula (2006, 21) sanoi, että eettinen ajattelu on kykyä pohtia sekä omien että yhteisön arvojen kautta sitä, mikä jossain tilanteessa on oikein tai väärin. Selvitykseeni liittyy enemmänkin tutkimusetiikan pohdinta. Selvityksessäni pyrin noudattamaan *hyvää tieteellistä käytäntöä* (responsible conduct of research), jolla tarkoitetaan tutkimuksen harjoittajien eli asiantuntijoiden ja tutkijoiden menettelyohjeistoa. Hyvän tieteellisen käytännön tavoitteena on varmistaa tieteellisen tutkimuksen eettinen hyväksyttävyyden ja tutkimustulosten uskottavuus. (Opetus- ja kulttuuriministeriön ylläpitämä tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6-7.)

Selvitysprosessin aikana ihmisarvon kunnioittaminen oli koko ajan esillä. Ihmistä tutkittaessa eettiset periaatteiksi ovat vakiintuneet tutkittavien ihmisten itsemääräämisoikeus, vahingoittumattomuus sekä yksityisyyden kunnioittaminen ja suojeleminen. (Kuula 2006, 62.)

4.5 Luotettavuuden arviointi

Toteuttaessani selvitystä käytin kvalitatiivista tutkimusmenetelmää, jossa ei ole helppo määritellä luotettavuutta verrattuna kvantitatiiviseen eli määrälliseen tutkimusmenetelmään. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus lisääntyy, jos tutkija selostaa tarkasti tutkimuksen toteuttamisesta kaikissa vaiheissa. Validius on laaja-alaisempi käsite arvioinnissa kuin reliaabelius. Validius on sama kuin tutkimuksen pätevyys. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Toisin sanoen, reliaabelius tarkoittaa sen kykyä antaa ei-sattumavaraisia tuloksia. (Hirsjärvi ym. 1997, 231-232.)

Kokonaisjoukko oli arvioltaan 20, mutta tuli yhdeksän vastausta. Toisin sanoen, 45 prosenttia kokonaisjoukosta vastasi verkkokyselyyni Webropolissa. Kyselyn tulokset internetissä eivät olleet sataprosenttisesti luotettavia vastaajien vähäisyyden takia. Lisäksi se ei vastannut koko kohderyhmän kirjoa, koska ”syrjäytyneet” entiset opiskelijat eivät vastanneet kyselyyni mahdollisesti kielettömyyden tai tietotekniikkataitojen puutteen takia. Vain ”yhteiskunnallisesti” aktiiviset entiset opiskelijat vastasivat yleiskyselyyn. Jotta reliaabelius olisi toteutunut, kaikkien entisten opiskelijoiden olisi pitänyt vastata yleiskyselyyni Webropolissa. Luotettavuus myös kärsi joidenkin vastaajien heikosta ymmärryksestä kysymyksiä kohtaan. Toteutin kuitenkin yleiskyselyn, vaikka alhainen vastausmäärä oli odotettavissa, mikä vahvisti minun ja Koiviston teorian siitä, miksi vastausprosentti oli alhaalla. Lisäksi Kuurojen Kansanopistolla ei ollut tarkkoja tilastoja, kuinka monta opiskelijaa oli maahanmuuttajalinjalla vuosina 2009 – 2012, joten kohderyhmän lukumäärää ei voitu laskea tarkkaan.

Teemahaastattelujen tuloksissa sen sijaan näkyi enemmän luotettavuuden määrittämiä kriteerejä kuin verkkokyselyssä. Teemahaastatteluiden kautta sain yksityiskohdaisia tietoja entisten opiskelijoiden näkemyksistä Kuurojen kansanopistoa kohtaan ja heidän jatko-tilanteistaan opintojen jälkeen. Videotallenteiden läpikäyminen auttoi vastausten paikkansapitävyyttä. Kaikki haastateltavat hallitsivat suomalaista viittomakieltä hyvin, joten väärinkäsityksiä ei syntynyt. Etähaastatteluiden aikana oli muutamia teknisiä ongelmia hitaan internetnopeuden takia, mutta onneksi se ei vaikuttanut laatuun, koska toistin kysymyksiä ja pyysin haastateltavia tarvittaessa toistamaan vastauksensa.

5 SELVITYKSEN TULOKSET

Koivisto oli lähettänyt puolestani Webropolissa laaditun verkkokyselyn entisille opiskelijoille, jotka aloittivat maahanmuuttajalinjan vuonna 2008 tai sen jälkeen. Tarkemmin sanottuna Koivisto lähetti niille opiskelijoille, joiden yhteystiedot olivat Kuurojen kansanopiston hallussa eivätkä ole muuttuneet. Verkkokyselyyni vastasi lopulta vain yhdeksän henkilöä maaliskuussa 2013. Koiviston mukaan vuosina 2008 – 2012 oli yhteensä noin 20 käynyttä opiskelijaa.

Vaikka sähköisen yleiskyselyn tulokset eivät ole täysin päteviä, poimin muutamat keskeiset kohdat, joita voidaan hyödyntää opinnäytetyöni selvityksessä. Suurin osa vastaajista aloitti opinnot joko 2008 tai 2009. Vastaajien opinnot päättyivät eniten 2011 ja toiseksi eniten 2012. Kaikki vastaajista kävi joko töissä tai opiskelussa Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajalinjan jälkeen.

Kaikki vastaajista olivat käyneet peruskoulun edellisissä kotimaissaan. Neljä vastaajista opiskeli korkeakoulututkintoa ennen kuin saapuivat Suomeen. Viisi vastaajista kävivät lukion tai ammattikoulun ennen Suomeen tuloa. Lähes puolet vastaajista olivat keränneet työkokemuksia ennen muuttoaan Suomeen.

Vastaajat antoivat Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajille arvosanaksi 3,8 sen perusteella, oliko koulutus hyödyllinen heidän jatko-opintojaan ja/tai työelämäänsä nähden. Arviointimittarina toimi 1-5 välinen asteikko. Yhtä pidettiin heikkona arvossana. Maksimiarvosana oli viisi eli kiitettävä.

Kuuden henkilön teemahaastatteluiden tuloksien avaamisessa pyrin yleistämään heidän vastauksiaan. Joissakin tapauksissa käytän yksittäistapauksien esimerkkejä havaintojen tukemiseksi. Teemahaastatteluissa otin esiin haastateltavien ajatukset ja näkökulmat, mutta on tärkeää muistaa, että asiat ovat entisen opiskelijoiden kokemuksia. Kuurojen kansanopistolla on varmasti myös omia näkökulmia samoihin asioihin. Pyrin ottamaan molempien osapuolten näkökulmat esiin puolueettomasti, mutta selvityksen pääidea on entisten opiskelijoiden ajatusten kirjaaminen.

5.1 Taustatiedot

Kokoan yhteen keskeisimmät taustatiedot kuudesta haastateltavasta paljastamatta heidän henkilöllisyyttään. Taustatietojen kartoittaminen on tärkeää, sillä sen avulla selvityksestä tulee selkeä kokonaisvaltainen tulos eri syy-seuraussuhteineen.

Haastateltavien joukossa koulutusaika Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajalinjalla vaihteli yhdestä kolmeen lukuvuoteen. Haastateltavien ikäskala oli noin 25-50 vuotta. Kaikki haastateltavat saivat rahoituksen opinnoilleen joko Kelan tai muun tahon kautta. Eräs haastateltavista ei tiennyt saaneensa stipendin opintoihinsa Kuurojen Kansanopistossa, vaan luuli koulutuksen olleen ilmainen. Toinen haastateltavista kertoi saaneensa stipendin Kuurojen Kansanopistolta opintomaksujen kattamiseksi. Suomessa oleskelun kesto vaihteli haastateltavien kohdalla yhdestä viiteen vuoteen. Maahanmuuton syitä olivat opiskelu, paluumuutto (suomalaiset sukujuuret) ja perhesiteet. Maahanmuuttoviraston (2013) mukaan Suomen kansalaisten ja muiden kuin EU-kansalaisten ja heihin rinnastettavien perheenjäseniä ovat: aviopuoliso, rekisteröity parisuhdekumppani, avopuoliso, alle 18-vuotiaan lapsen huoltaja tai lapsi. Puolet haastateltavista olivat mukana kotouttamisohjelmassa.

Erilaisia koulutustaustoja löytyi haastateltavien joukosta. Viitatessani koulutustaus-toihin tarkoitan haastateltavien ylintä koulutusastetta heidän edellisissä kotimaissaan riippumatta siitä, saivatko he tutkinnon loppuun asti vai eivät. Haastateltavien korkein koulutustaso vaihteli peruskoulusta yliopiston maisteritutkintoon. Ulkomailla koulutussysteemi ei ole sama kuin Suomessa, minkä täytyy huomioida selvityksen tuloksissa. Osa heistä oli käynyt ammattikoulun ja lukion. Jotkut haastateltavat keskeyttivät opinnot yhteiskunnan tuomien esteiden takia, koska he olivat kuuroja. He eivät saaneet esimerkiksi viittomakielen tulkkeja opinnoissaan, ja opettajilla oli heitä kohtaan ennakkoluuloinen asenne kuurouden takia.

5.2 Maahanmuuttajalinjalle hakeutuminen

Kaikki tulivat koulutukseen omasta tahdostaan, vaikka kukaan heistä ei löytänyt maahanmuuttajalinjaa ja hakenut siihen omin neuvoin. Lähes puolet haastateltavista sai selville koulutuksen olemassaolosta Suomessa 1 – 2 vuoden oleskelun jälkeen.

Kaksi haastateltavista muutti Suomeen, koska suomalaiset kuurot kaverit olivat suositelleet maahanmuuttajalinjaa heille. Koulutuksen kautta nämä kaksi halusivat luoda siteitä suomalaiseen yhteiskuntaan.

Vain kaksi entisistä opiskelijoista saivat selville viittomakielisistä palveluista viranomaisten kautta. Maahanmuuttoviraston virkailija neuvoi yhtä haastateltavaa käyttämään Kuurojen Liiton kuntoutussihteerin palveluja. Kuntoutussihteerin kautta hän sai pikkuhiljaa selville Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajalinjasta. Toinen haastateltava sai selville Kuurojen Kansanopistosta työ- ja elinkeinotoimistossa (lyhenteenä TE-toimistossa). TE-toimisto kertoi Kuurojen Kansanopiston mahdollisuudesta sen jälkeen, kun toinen haastateltava kertoi haluttomuudestaan opiskella kuulevien kanssa.

Muut entiset opiskelijat joutuivat etsimään tietoa omatoimisesti koulutuksen olemassaolosta henkilökohtaisten suhteiden kautta. Esimerkiksi eräs entinen opiskelija halusi opiskella suomalaista viittomakieltä ja suomen kieltä muutettuaan Suomeen. Hänen tuttavansa soitti Kelaan ja tiedusteli viittomakielen opiskelun mahdollisuutta. Kelasta sanottiin, ettei sellaista koulutusta ollut olemassa. Kelan virkailija kehotti kyseistä henkilöä opiskelemaan suomen kieltä kuulevien kanssa. Sattuman kautta kyseisen henkilön tuttava kävi Heurekan näyttelyssä samaan aikaan, kun siellä oli viittomakielinen teema. Heurekassa työskennellyt viittomakielinen henkilö mainitsi Kuurojen Kansanopiston maahanmuuttajalinjan, ja tuttava välitti tiedon tälle henkilölle.

Kansanopiston kotisivuilla ei ollut englanninkielisiä tiedotuksia eikä videoita kansainvälisellä viittomisella. Lähes puolet haastateltavista meni Kuurojen kansanopiston rakennuksen sisälle kysymään lisätietoja koulutuksesta ja hakumenetelmästä kasvotusten opiston työntekijöiden kanssa. Eräs heistä kyseli lisätietoja englanniksi sähköpostitse.

5.3 Odotukset, tavoitteet ja niiden toteutuminen

Kaikille haastateltaville ei ollut selvää, millaisia Kuurojen kansanopiston omat tavoitteet olivat. Kuurojen kansanopiston visio oli jotenkin hämärä. Eräs haastateltava kommentoi sen johtuneen ehkä siksi, että opintojen alkuvaiheessa kielitaito ei ollut vielä vahva. Osa tiedotuksista oli voinut mennä vahingossa ohi uusille opiskelijoille.

Kaikki haastateltavat halusivat oppia suomen kieltä ja suomalaista viittomakieltä maahanmuuttajalinjalla. Kielen opiskelun myötä haastateltavat pääsisivät helpommin tutustumaan suomalaisiin kuuroihin ja suomalaiseen kulttuuriin. Täten he olisivat siten osana suomalaista yhteiskuntaa. Suomalaisen viittomakielen taidon myötä tulkkauspalvelun käyttö helpottuisi, kaksi heistä totesi.

Yli puolet haastateltavista tuntui siltä, että he olisivat voineet opiskella enemmän suomen kieltä kuin olivat saaneet. Opetus oli välillä hidasta eritasoisten opiskelijoiden vuoksi. Yksi entisistä opiskelijoista olisi halunnut jatkaa opintoja toisena lukuvuotena, mutta hän ei saanut rahoitusta siihen. Kielen opiskelu jäi sen takia kesken. Kaikki kuitenkin suurin piirtein oppivat suomen kielen ja erityisesti suomalaisen viittomakielen maahanmuuttajalinjan aikana. Jotkut haastateltavat kuitenkin oppivat suomalaisen viittomakielen nopeasti, joten suomen kielen opiskelu oli heille enemmän merkitystä.

Neljä haastateltavista ei osannut englantia, ja he olisivat kaivanneet englanninkielen opetusta Kuurojen Kansanopistossa. Jatkotilanteissa englannin taidottomat olivat kohdanneet pieniä vaikeuksia, koska heillä ei ollut yhtään perustaitoa siinä kielessä. Vasta jatkopaikoissa jotkut heistä aloittivat englannin kielen opinnot.

Pari entisistä opiskelijoista olisi toivonut saavansa enemmän tarvittavia perustaitoja jatko-opintoja ja työelämää varten esimerkiksi työhakemusten teossa ja työhaastattelutilanteisiin valmistautumisessa. Vaikka Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajakoulutuksen opetussuunnitelmassa oli mainittu, että toisen vuoden opiskelijoilla on mahdollisuus osallistua työharjoittelujaksoon. Eräällä opiskelijalla oli odotuksia siitä, että hän saisi valmiudet kuurojen kulttuurista ja kuurotietoisuudesta suomen kielen

lisäksi. Hän oli vähän pettynyt odotusten suhteen, sillä kuurotietoisuuteen liittyviä kursseja oli vain muutama.

5.4 Jatkotilanteiden kartoitus

Kaikki haastateltavat olivat löytäneet jatkopaikat joko opiskeluna tai työnä. Haastateltavat pääsivät mm. valmentavaan koulutukseen ja ammatillisiin koulutuksiin sekä oman alansa työhön lyhyen työttömän jakson jälkeen. Eräs haastateltavista ei jäänyt Suomeen, vaan palasi kotimaahansa töihin koulutuksen jälkeen. Hän olisi voinut jäädä Suomeen, jos sopiva työ olisi ollut löytynyt. Hän oli harmissaan, että avoimissa työpaikkailmoituksissa vaadittiin hakijoilta korkeatasoista koulutusta eikä hänen koulutuksensa soveltunut siihen.

Joillakin haastateltavilla ei ollut pelkästään ruusuilla tanssimista ensisijaisten jatko-suunnitelmiansa kanssa. Yksi ainoa pääsi ensisijaiseen opiskelupaikkaan, mutta pari henkilöä ei päässyt haluamiinsa opiskelupaikkoihin. Eräs haastateltava ei yrittänyt hakea töitä, koska hän ”tiesi”, ettei Suomesta ole helppoa löytää töitä kuurona maahanmuuttajana ilman ammattitutkintoa.

Yksi haastateltavista olisi päässyt ammatilliseen koulutukseen, mutta hän meni mieluummin työhön lyhyen työttömän jakson jälkeen. Toinen syy, miksi hän ei mennyt opiskelemaan, oli se, että hän ei luottanut omiin taitoihinsa ammattiopiston pakollisissa aineissa kuten matematiikassa, suomen kielessä ja englannin kielessä.

Kaikki haastateltavat kertoivat kohdanneensa pieniä vaikeuksia työpaikoilla ja jatko-opiskelupaikoissa mm. suomen kielen taidon puutteen ja vuorokautisen tuntijärjestelmän takia. Sähköpostien lukemiseen ja kirjoittamiseen suomen kielellä meni paljon aikaa. Onneksi erään kohdalla monet suhtautuivat asiaan ymmärrettävästi, vaikka suomi ja suomalainen viittomakieli eivät ole hänen äidinkieltensä.

Eräs haastateltavista oli hyvin iloinen, koska suomalaisen viittomakielen ansiosta hänellä oli helpompaa jatko-opiskelupaikassa verrattuna muihin kuuleviin maahanmuuttajiin. Lehtorit suhtautuivat ymmärtävästi häneen eivätkä vaatineet häneltä täy-

dellistä suomen kieltä. Välillä hän oli tuntenut itseään vähän ulkopuoliseksi luokassa. Hän sanoi kuurouden ja kulttuurieron olleen ehkä syitä siihen tunteeseen.

Yksi haastateltavista korosti, että kaikki lähtee omasta asenteesta. Jos henkilö hyväksyy omia juuriaan ja kunnioittaa eri kulttuureja, hänen on helppo pärjätä missä vain. Viittomakielisessä ympäristössä opiskelu on tietysti mukavampaa kuin kuulevien kanssa, koska kuurot ymmärtävät toisiaan parhaiten

5.5 Tärkeitä ja vähemmän tärkeitä aineita

Kaikki haastateltavat hyödynsivät suomalaisen viittomakielen, kuurotietoisuuden, suomalaisen kulttuurin ja yhteiskunnan sekä suomen kielen aineita jatkoilanteissaan. Jotkut enemmän ja jotkut vähemmän riippuen heidän koulutustaustoistaan ja yksilöllisistä tarpeistaan, mutta kaikki kokivat saavansa hyvät valmiudet jatkoilanteita varten. Eräälle Kuurojen kansanopisto antoi paljon voimavaroja oman kuuroidentiteetin muodostamiseen, koska pitkään lapsuudesta asti hänet oli opetettu ajattelemaan kuuroutta vajavaisena asiana.

Suurin osa haastateltavista sanoi, että he eivät saaneet paljon hyötyä irti matematiikasta ja tietotekniikasta. Eräs haastateltavista selvensi tarkemmin, että matematiikka ja tietotekniikka olivat kuitenkin tarpeellisia niille opiskelijoille, jotka eivät saaneet riittävästi koulutusta edellisissä kotimaissaan. Tähän väitteeseen tuli vahvistus, sillä eräs toinen haastateltava piti kaikkia aineita tärkeinä, koska hän jätti peruskoulun kesken edellisessä kotimaassaan. Teatterikurssi kuului vapaavalintaisten kurssien osioon, mutta yksi haastateltavista koki sen todella hyödylliseksi, koska teatteri rohkaisi häntä irtisanoutumaan ujoudesta.

5.6 Kokemuksia ja käsityksiä suomalaisesta yhteiskunnasta

Kaikilla haastateltavilla on ollut sekä suomalaisia että ulkomaalaisia kavereita Kuurojen Kansanopiston opintojen alkaessa ja sen jälkeen. Joillakin oli enemmän ulkomaalaisia kuin suomalaisia kavereita suomalaisista perhesiteistä huolimatta. Eräs

vastaajista huomasi, että suomalaiset ovat ujoja. Kielimuuri saattoi olla toinen syy, miksei suomalaisten parissa ei tullut vietettyä paljon aikaa. Kolmas syy voisi olla tietämättömydestä johtuva ennakkoluulo maahanmuutosta suomalaisten puolelta ja suomalaisesta kulttuurista maahanmuuttajien puolelta. Muutamat haastateltavista toivoisivat, että maahanmuuttajat kuurot ja suomalaiset kuurot olisivat enemmän yhdessä keskenään. Osa heistä kokivat, että suomalaiset kuulevat viranomaiset olivat kylmiä. Kyllä suomalaiset osaavat olla myös lämpimiä – eräs haastateltava kertoi.

Kaikki haastateltavat olivat samaa mieltä siitä, että kuulevien maahanmuuttajien on helpompi löytää töitä kuin kuurojen maahanmuuttajien. Lisäksi tiedonsaanti on kuuleville maahanmuuttajille sujuvampaa. Puhekyky on valitettavasti tärkeää monissa suomalaisissa työpaikoissa. Joidenkin haastateltavien mielestä, että mitä tulee sosiaalietuuksiin ja muihin tukipalveluihin, kuuroilla on parempi tilanne verrattuna kuuleviin maahanmuuttajiin, koska he saavat esimerkiksi vammaistukea.

Osa haastateltavista on todennut, että suomalainen viittomakieli on helpottanut valtavasti suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumista, sillä viittomakielen tulkkauspalvelun käyttö antaa heille tasa-arvoisen mahdollisuuden osallistua koulutuksiin. Enemmistö oli sitä mieltä, että oma-aloitteellisuudella on suuri merkitys, haluavatko kuurot maahanmuuttajat kuulua suomalaiseen yhteiskuntaan vai eivät. Maahanmuuttajilla täytyy olla rohkeutta osallistua mukaan yhdistystoimintaan ja liikuntaharrastuksiin suomalaisten kuurojen parissa.

Kuurojen kansanopisto tuki integroitumista sillä tavoin, että haastateltavat ovat säilyttäneet alkuperäisen kulttuuri-identiteettinsä Kuurojen Kansanopiston jälkeenkin, vaikka osa heistä on omaksunut myös suomalaiset tavat. Eräs haastateltava koki kuitenkin olevansa enemmän suomalainen sukujuuriensa takia – hän kutsui itseään suomalaiseksi, joka ei osaa suomea. Haastateltavien vastausten perusteella olen saanut käsityksen, että Kuurojen Kansanopisto on toteuttanut opetussuunnitelman, joka on ylläpitänyt entisten opiskelijoiden monikulttuurista identiteettiä.

6 KEHUJA JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA SELVITYKSEN POHJALTA

Viisastumme useammin epäonnistumisista kuin menestyksestä. Kun ymmärrämme, mitä emme halua tehdä, opimme, mitä haluamme tehdä.”

— Kirjailija Samuel Smiles (1812-1904)

Ihmishistoria ei ole lakannut kehittämästä. Se kuulunee ihmisten perusolemukseen haluta kehittää itseään, yhteisöään ja työtään. Ihmiset tarvitsevat päämääriä, jotta elämässä olisi enemmän sisältöä ja merkitystä. Suomisanakirjan (2013) mukaan *kehittäminen* tarkoittaa paremmaksi muokkaamista tai parantamista. Minusta kyseinen määritelmä korostaa asian ydintä, vaikka kehittämisen määritelmästä on monia eri näkökulmia. Teemahaastatteluista ja verkkokyselystä sain myös paljon kullannarvoisia vastauksia Kuurojen kansanopiston positiivista puolista, joita tulee ylläpitää jatkossa.

Webropolin verkkokyselyn perusteella Kuurojen kansanopisto sai arvosanaksi 3,8 yhdeksän opiskelijan antamien arvosanojen kokoamana, mutta arvosanoissa on pieni virhe. (Kts. 4.5 Luotettavuuden arviointi) Arvosana 3,8 on pyöristettynä nelonen, mikä oli todella hyvä 1-5 asteikon välillä. Osa entisistä opiskelijoista perusteli antamia arvosanoja:

“Tulkin käyttö on ollut hyödyllistä. Kuurojen kansanopiston kautta suomalainen viittomakieleni kehittyi paljon. Nyt pärjään ammatillisissa opinnoissani kuulevien parissa opiskelutulkkien välityksellä.” – Entinen opiskelija –

“On hyvä oppia viittomakieltä ja tutustua suomalaiseen kulttuuriin. Muiden maahanmuuttajien kanssa on hauska keskustella. Valitettavasti kuuroilla ei ole helppoa löytää heti työpaikka Suomessa. Suomalaisessa yhteiskunnassa arvostetaan ammattitutkintoja ja korkeakoulutusta. Koko ajan täytyy kouluttautua lisää.”

– Entinen opiskelija –

Kuurotietoisuuteen liittyvät kurssit olivat erinomaisia. – Entinen opiskelija –

”Opin suomen kielen perusteita sekä suomalaista viittomakieltä ensimmäistä kertaa elämässäni. Kuurojen kansanopisto on auttanut minua ymmärtämään suomalaista kulttuuria ja sitä, miten asioilla on tapana toimia Suomessa. -- Ennen koulutusta en tiennyt, että minulla on oikeus tulkkauspalveluun!” – Entinen opiskelija –

Toisin sanoen suomalaisen viittomakielen oppiminen ja omien oikeuksien tiedostaminen avaavat oven loputtomiin mahdollisuuksiin. Kuurojen kansanopistossa entisten opiskelijoiden mielestä parasta oli viittomakielisen opetusympäristön tarjoaminen. Suurin osa vastaajista pitivät viittomakielisistä opettajista, sillä he ymmärsivät maahanmuuttajien erilaisia viittomakielityylejä paremmin kuin ei-viittomakieliset henkilöt. Siitä huolimatta ei-viittomakieliset työntekijät osaavat suomalaista viittomakieltä, sillä heiltä on puuttunut luontainen taito soveltaa viittomakieltä maahanmuuttajien ymmärrettäväksi. Viittomakieliset (useimmiten kuurot) opettajat osasivat soveltaa viittomakieltä, joten kommunikointi oli heidän kanssaan helpompaa kuin ei-viittomakielisten kanssa.

Kuurojen kansanopisto oli vienyt opiskelijat retkille esimerkiksi Kuurojen Liitto ry:n järjestämille valtakunnallisille kulttuuripäiville Jyväskylään vuonna 2010, mikä jäi haastateltavien mieleen positiivisina kokemuksina. Alle puolet haastateltavista esittivät toivomuksen, että Kuurojen kansanopisto voisi myös jatkossa viedä uudet opiskelijat erilaisiin urheilutapahtumiin.

Silti kehitettävää löytyisi aina. Täydellisyyteen pääsy on ikuinen tavoite, mutta siihen on hyvä pyrkiä, jotta kehitys tapahtuu. Teemahaastattelujen pohjalta tein muutamia kehittämissuhteita.

6.1 Eritasoisten opiskelijoiden yhteensovittaminen

Kaikki haastateltavat kokivat, että Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan henkilökunta ei ehtinyt opettaa opiskelijoita omien tasojensa mukaisesti yhtä paljon kuin he toivoivat. Haastateltavat muun muassa kertoivat, että opetus oli hidasta, koska luokassa oli myös kielettömiä opiskelijoita. Opettajat olivat kiireellisiä, koska pienessä luokassa oli monta eritasoista opiskelijaa samaan aikaan. Eräs haastatelt-

tava koki sen, että opettaja ei ollut helposti tavoitettavissa, vaan hänen täytyi olla koko ajan aktiivinen liittyen opiskelutoiveisiinsa.

Haastateltavista tuntui, että opiskelu jäi jotenkin kesken – jopa kolmen lukuvuoden opiskelu ei riittänyt eräälle. Kotoutumiskoulutukseen osallistuvan aikuisen maahanmuuttajan opintopolku voi olla laajuudeltaan enintään 60 opintoviikkoa (Opetushallitus 2012, 11).

Koiviston mukaan maahanmuuttajalinjalla suomen kielessä on kolme eri tasoryhmää. Joillakin kielettömällä opiskelijoilla on oma henkilökohtainen avustaja/ohjaaja, joka voi selittää opetettavia asioita uudestaan ja antaa tukea opiskelijalle. Opettajien tehtävänä on suunnitella opetustunteja ja - materiaaleja sekä vetää koko opiskelijaryhmää opetustunnin aikana. Kuurojen kansanopisto kannustaa maahanmuuttajia opiskelijoita omatoimiseen opiskeluun ja yhteistyöhön omatasoisten opiskelijoiden kanssa, mutta valitettavasti Kuurojen kansanopisto ei pystynyt tarjoamaan kaikille yksilöllisiä opintopolkuja mm. englannin opetusta resurssin ja opetussuunnitelman rajoissa vapaavalintaisia aineita lukuun ottamatta. (Koivisto, henkilökohtainen tiedonanto 23.1.2014.)

Jos lisäresurssien saaminen ei ole mahdollista, ratkaisuja ei ole helppoa keksiä. Uskoakseni Kuurojen kansanopisto löytää ajan myötä työvälineitä eritasoisten opiskelijoiden yhteensovittamiseen. Ehkä Kuurojen kansanopisto voisi osallistua johonkin koulutustapahtumaan tai työpajaseminaariin, jossa eri organisaatioiden työntekijät voivat jakaa samankaltaisia kokemuksiaan ja saavat vihjeitä haasteiden ratkaisuihin.

6.2 Tiedonsaanti koulutuksen olemassaolosta

Linjalle hakeutuminen tapahtui eri verkostojen kautta. Eräs haastateltava sai hädintuskin selville Kuurojen kansanopiston sijainnista, joten hän tuli paikan päälle kyselymään lisätietoja koulutuksesta. Kuurojen kansanopiston sivuilla ei ole tiedotusta englannin kielellä ja kansainvälisellä viittomisella. Koulutuksen sivusto on toteutettu pelkästään suomen kielellä ja suomalaisella viittomakielellä. Koska maahanmuuttajalinja on kansainvälinen ja monikulttuurinen, olisi erityisen tärkeää, että jatkossa linja paneutuu toimivan viestinnän kehittämiseen ja houkuttelevan imagon luomiseen.

Toimivaan viestintään kuuluisivat kotisivujen päivittäminen englanniksi ja kansainväliseksi viittomiseksi selvine ilmeineen ja kehokielineen. Voiko Kuurojen kansanopistolle perustaa oma Facebook-sivuston, minkä kautta jotkut kuurot maahanmuuttajat ehkä saavat lisätietoja koulutuksen toiminnasta esimerkiksi katsomalla kuvia ja videoita?

Koska tiedonsaanti maahanmuuttajalinjan olemassaolosta on monimutkainen prosessi, Kuurojen kansanopiston tulisi pohtia uudestaan, keiden tahojen kanssa kannattaa tehdä yhteistyötä. Kela ei esimerkiksi tiennyt kuuroille maahanmuuttajille tarkoitetun kotoutumiskoulutuksen olemassaolosta. Ulkoasun kotisivuilla tulisi muuttaa maahanmuuttajaystävällisemmäksi, jotta kaikki kohderyhmään kuuluvat henkilöt saisivat mahdollisuuden ilmoittautua maahanmuuttajalinjalle ilman suurempia epäselvyyksiä.

6.3 Opetusmenetelmät visuaalisempia ja konkreettisempia

Haastateltavat olisivat kaivanneet enemmän visuaalisuutta ja konkreettisuutta. Kielettömät opiskelijat jäivät kokonaan tämän selvityksen ulkopuolelle, mutta muutamien haastateltavien kautta sain selville, että heidän entiset kielettömät luokkakaverinsa olisivat tarvinneet enemmän konkreettisia esimerkkejä ja mahdollisimman yksinkertaista opetusta asioiden ymmärtämiseen. Opettajat voisivat käyttää rohkeammin kuvia ja videoita sanojen selittämiseen.

Yksi haastateltava käytti esimerkkinään vammaisten tulkkauspalvelujen järjestelmän tuntemista. Hän ehdotti, että opettaja olisi näyttänyt esimerkkiä, miten tulkki tilataan. Kaikki opiskelijat voisivat harjoitella vuorotellen tulkin tilaamista. Lisäksi tulkki olisi voinut tulla luokkaan selittämään, mitä tulkin ja asiakkaan rooleihin kuuluvat.

Toinen haastateltava ehdotti, että suomea toisena kielenä käyttävä henkilö voisi opettaa suomen kieltä, koska hän ottaisi maahanmuuttajien näkökulmat huomioon paremmin opetuksessaan esimerkiksi vaikeiden päätesanojen kanssa kuin suomea äidinkielenään käyttävä henkilö. Suomea äidinkielenään käyttävä henkilö saattaa pitää suomen kieltä liian itsestään selvänä eikä osaa selittää niitä yksinkertaisesti. Hän ei tarkoittanut kaikkia opettajia, vaan kyse oli yksittäistapauksista.

Eräs haastateltava olisi kaivannut enemmän yleisistä asioista tiedotusta kuten jokamiehen oikeuksista Pohjoismaissa ja keskustelua ajankohtaisista aiheista. Kuurot maahanmuuttajat eivät pysy aina ajan tasalla uutisista yhtä hyvin kuin kantaväestö heikon suomen kielen taidon takia. Opettajat voivat ottaa tämän tavan käytäntöön ennen opetustuokion aloittamista. Opetussuunnitelmassa oli kyllä ympäristötietoisuuteen liittyviä kursseja, mutta nykyinen opetussuunnitelma tuli voimaan lukuvuotena 2012-2013, joten ehkä entisten opiskelijoiden aikana ei ollut vielä sellaista kurssia tarjolla? Jos opettajilla on ollut tapana keskustella ajankohtaisista aiheista, niin tästä on hyvä jatkaa samaan malliin.

6.4 Koulutuksen sisällön muokkaaminen eri tarpeista

Nämä kaikki olivat entisten opiskelijoiden teemahaastatteluissa esiin tulleita ideoita ja ehdotuksia. Kaikkia ei voida toteuttaa, mutta ehkä osa ehdotuksista voidaan hyödyntää tulevaisuudessa. Kuurojen kansanopisto tietää itse, mikä olisi realistista ja mikä ei.

Alle puolet haastateltavista harmittelivat, että koulutuksessa ei ollut englannin kursseja. ”Englannin kielitaito olisi tärkeää globalisoituvassa maailmassa,” jotkut haastateltavista perustelivat. Koiviston mukaan että englannin kurssin järjestäminen ei olisi kannattavaa, jos vain pari opiskelijaa osallistuisi kurssille (Henkilökohtainen tiedonanto 23.1.2014). Ratkaisuksi tähän englannin kielestä kiinnostuneet opiskelijat voidaan ohjata esimerkiksi työnväenopiston tai aikuislukion kursseille, joissa he voivat opiskella englannin kielen perusteita tulkin välityksellä.

”Tietotekniikka opetus oli vähän pinnallista ja opin käyttämään Microsoft Office – ohjelmia vasta jatko-opiskelupaikassa” eräs toinen haastateltava kertoi. Ehdotuksena tähän olisi, että lukuvuoden alussa opettaja voisi keskustella uusien opiskelijoiden kanssa siitä, mitä taitoja ja odotuksia heillä on tietotekniikan suhteen. Sen perusteella tietotekniikan opetus onnistuttaisiin muokkaamaan yksilöille sopivammiksi.

Pari haastateltavista kokivat, että työnhakuun ja jatkotilanteisiin valmentava kurssi olisi ollut tarpeen. Kaikki linjalla käyneet eivät välttämättä halua opiskelemaan, vaan mennä töihin vaikka edes osa-aikaiseksi. Kurssin nimi voisi olla työnhakuun valmis-

tautuminen. Kurssiin sisältyisi paljon käytännön harjoituksia kuten sitä, mitä CV tarkoittaa ja millainen hyvä työhakemus on. Mitä asioita suomalaiset vaativat työnhakijoilta. Heidän mielestään tällainen tietopaketti olisi hyödyllinen monille kuuroille maahanmuuttajaopiskelijoille, koska he eivät välttämättä osaa hankkia tietoja itsenäisesti.

Kuten aikaisemmin on mainittu, että luokassa on monta eritasoista opiskelijaa. Eräs haastateltava ehdotti, että Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinja voisi tarjota vapaavalintaisia kursseja suomenkielen ja suomalaisen viittomakielen kohdalla niille opiskelijoille, joilla on jo vahva koulutus pohja. Nämä ns. hyvin koulutetut haastateltavat olisivat kaivanneet syvällisempää opetusta kyseisissä aineissa kuin olivat saaneet. Eräs olisi myös toivonut vaikeampaa matematiikan opetusta peruslaskutaitojen sijasta.

Urheilutarjonta puuttui koulutuksesta. Pari haastateltavista olisi kaivannut liikuntaa muiden aineiden joukkoon, sillä liikunta virkistää mieltä ja sitten opiskelijat jaksaisivat keskittyä paljon ajattelua vaativiin aineisiin. Yksi haastateltavista kaipasi myös enemmän kuurotietoisuuteen ja kansalaisaktivismiin liittyviä kursseja.

6.5 Uskonnot osana monikulttuurisuutta ja roolimallin antaminen

Eräs haastateltava kertoi, että hän oli kohdannut tiedostamattomia tilanteita, joiden jälkeen hänen ja työntekijän oli uudestaan mietittävä omaa suhtautumistaan eri uskontoihin. Opiskelijoiden kesken oli myös erimielisyyksiä uskontojen suhteen. Islamin uskonto on lisääntynyt Suomessa vuosien myötä, mikä näkyy myös maahanmuuttajalinjan ihmiskirjossa. Eräs haastateltava ehdotti, että opettajat toteuttaisivat avoimen keskusteluhetken, jolloin opiskelijat ja henkilökunta pohtisivat yhdessä eri uskontojen suvaitsevaisuutta ja ihmisyksilöiden kunnioitusta.

Teemahaastattelussa eräs toinen ehdotti, että opintojen alussa joku entinen Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan opiskelija voisi kertoa jatko-tilanteestaan ja kokemuksistaan maahanmuuttajalinjalla opiskelussa. Hän olisi uusille opiskelijoille roolimalli ja he saisivat vertaistukea eri opintovaiheiden läpikäymisestä.

7 YHTEENVETO

Kuurojen kansanopistolla on suuri vaikutus entisten maahanmuuttajaopiskelijoiden suomalaisen viittomakielen taidon kehittymiseen. Suomalaisen viittomakielen kautta maahanmuuttajaopiskelijat integroituvat yhteiskuntaan itsenäisinä kansalaisina käyttämällä esimerkiksi viittomakielen tulkkauspalveluja. Suomalainen viittomakieli on myös keino päästä suomalaiseen viittomakieliseen yhteisöön. Viittomakielisessä yhteisössä entiset opiskelijat kokevat saavansa olla omat itsensä kuuroina. Vertaistuen ja vahvan kuuro-identiteetin ympäröimänä maahanmuuttajan on helpompi kestää yhteiskunnan ennakkoluulot kuulovammaisuutta kohtaan ja vaatia oikeuksiaan. Epäilemättä maahanmuuttajat kohtaavat kaksinkertaiset ennakkoluulot yhteiskunnassa, koska he ovat ulkomaalaisia ja lisäksi kuuroja.

Teemahaastatteluissa ilmeni se, että entiset opiskelijat ilahtuivat, kun Kuurojen kansanopisto vei heidät retkille ja eri viittomakielisen yhteisön organisaatioihin. Luomalla yhteyksiä mm. yhdistyksien, urheiluseurojen ja festivaalien edustajien kanssa maahanmuuttajalinjan opiskelijat uskaltavat mennä mukaan toimintaan vapaa-ajalla opintojen jälkeenkin, jos paikat ovat entuudestaan tuttuja. Se on myös osa kotoutumistyötä.

Suomenkielen taidon vahvistaminen on myös auttanut entisiä opiskelijoita pärjäämään uusissa opiskelupaikoissa ja työelämässä. Suomalainen viittomakieli ei kuitenkaan riitä, sillä suomenkieli toimii tiedonannon välineenä yhteiskunnassa. Kaikki teemahaastatteluun osallistuneet kertoivat kamppailleensa joko enemmän tai vähemmän suomen kielen kanssa jatkopaikoissa. Kaikki teemahaastatteluihin osallistuneet olisivat kaivanneet tehokkaampaa suomenkielen opetusta maahanmuuttajalinjalla kuin he olivat saaneet. Tehokkuudella tarkoitan opiskelijoiden lähtökohtatilanteiden huomioimista – heille olisi voitu räätälöidä yksilöllinen suomen kielen opetussuunnitelma, jotta he olisivat saaneet riittävästi suomen kielen opetusta oman tasonsa mukaisesti.

7.1 Kehittämisehdotuksista hyviä eväitä tulevaan

Haastateltavien antamista kehittämisehdotuksista huolimatta Kuurojen kansanopiston roolin merkitys kuurojen maahanmuuttajien kotoutumisessa on korostunut. Haastateltaville oli jäänyt myönteisiä kokemuksia opiskeluaajoista maahanmuuttajalinjalla. Opiskelijathan antoivat Kuurojen kansanopistolle arvosanaksi nelosen, mikä on erittäin hyvä arvosana. Uskon hyvän arvosanan johtuvan Kuurojen kansanopiston ainutlaatuisesta viittomakielisestä opiskeluympäristöstä kuuroille maahanmuuttajille, jossa heitä ymmärretään kuuroina paremmin kuin missään muualla.

On kuitenkin muutamia kehittämisehdotuksia, joita on tullut esiin selvityksessä. Haluaisin kerrata niitä tiivistettyinä Kuurojen kansanopiston tulevaa toimintaa varten. Kuurojen Kansanopisto voisi esimerkiksi hyödyntää sosiaalista mediaa, koska tänä päivänä suurin osa tapahtumista tiedotetaan sosiaalisessa mediassa – antaa linkkejä ja kuvia mahdollisesti tuleville opiskelijoille, minkä perusteella he voivat tutkia koulutuksen sisältöä. Lisäksi kansanopiston maahanmuuttajalinjan kotisivuille olisi hyvä laittaa yleinen esittely myös englanninkielisellä ja kansainvälisellä viittomisella.

Maahanmuuttajaopiskelijoiden lukuja tulisi tilastoida jatkossa tarkasti, sillä se helpottaisi mahdollisten opinnäytetyötekijöiden ja tutkijoiden työtä. Lisäksi ehkä rahoittajataho vaatii yllättäen tarkkoja lukuja opiskelijoista. Olisi hyvä tehdä tilasto ihan kaiken varalta.

7.2 Pakolaistaustaisten opiskelijoiden voimaannuttaminen

Kuurojen Kansanopiston opiskelijoiden maahanmuuton syinä olivat useimmiten perhesiteet tai pakolaisuus (Pynnönen 2010, 52). Oli mielenkiintoista huomata, että vain ns. yhteiskunnallisesti aktiiviset osallistuivat selvitykseni. Miksi pakolaistaustaiset entiset opiskelijat eivät olleet mukana selvityksessäni? Eräs haastateltava kertoi, että osa entisistä opiskelijoista ei vastannut yleiskyselyyni, koska joillakin heistä oli tosi heikko kielitaito eivätkä siten osanneet käyttää sähköposteja tai edes löytää videolinkkiäni. Kotouttaminen heidän kohdallaan ei tainnut onnistua sataprosenttisesti. Yleiskyselyssäni oli paljon abstrakteja kysymyksiä, joihin kielettömien entisten opis-

kelijoiden oli vaikea vastata. Kuurojen kansanopiston pitäisi jatkossa keskittyä siihen, miten pakolaistaustaisia opiskelijoita voitaisiin tukea paremmin kotoutumisprosessissa maahanmuuttajalinjan koulutuksen kautta.

Koivisto kertoi Ylen haastattelussa, että monille kuuroille maahanmuuttajille oli aivan uutta se, että he voivat toimia itsenäisesti suomalaisessa yhteiskunnassa. Osa kuuroista maahanmuuttajista oli ollut aiemmin pelkästään perheen tai suvun huolehdittavana. Kuuroille tarkoitettu kotouttamiskoulutus on osoittautunut elintärkeäksi varsinkin kehitysmaista tulleille maahanmuuttajille, koska maailmassa vain keskimäärin 20 % kuuroista aikuisista ja lapsista saa koulutusta. (Kangaspunta 2009.)

Maailmassa on noin 70 miljoonaa kuuroa, mutta 80 % kuuroista ei saa koulutusta. Suurin osa kouluttautumattomista kuuroista asuu kehitysmaissa. Vain 1-2 % kuuroista maailmassa saa koulutusta omalla äidinkielellään eli viittomakielellä. (World Federation of the Deaf 2013.) Näin ollen on ymmärrettävää, jos suurin osa pakolaisista tulee Kuurojen kansanopistoon ilman koulutusta.

Pakolaiset tarvitsevat enemmän tukea, koska heillä ei ole turvaverkostoja Suomessa. Heillä on suurempi syrjäytymisriski kuin aktiivisilla maahanmuuttajilla, joilla on valmiiksi eri verkostoja. Pakolaisille pitää opettaa aivan peruskoulun asioita, jos he eivät käyneet aiemmin koulua. Kuurojen kansanopistolle olisi varmaan suuri haaste opettaa pakolaistaustaisille opiskelijoille lyhyessä ajassa kaikki tarvittavat taidot, joita edellytetään suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kuurojen kansanopiston tulisi keskittyä pakolaistaustaisten opiskelijoiden voimaantumiseen. Siitosen mukaan voimaantuminen (englanniksi *empowerment*) tarkoittaa prosessia, joka edistää asioiden mahdollistamista, voimavarojen löytämistä, elämänhallintaa, toimintavalmiuksia ja toimintakykyisyyttä. Ihmisestä tulee vahva ja hänestä tulvii positiivista energiaa itsensä ja yhteisön hyväksi. Esimerkiksi valinnanvapaus ja turvallinen olo voivat voimaantuttaa henkilöä. Loppujen lopuksi voimaantuminen lähtee itsestään ihmisestä: voimaa ei voida antaa toiselle. (Siitonen, 1999.)

7.3 Tukea kuurojen maahanmuuttajien työllistymiseen

Selvitykseni ja muiden tutkimusten mukaan kuurojen maahanmuuttajien on vaikea löytää töitä, koska heillä ei ole aiempia työkokemuksia Suomessa kielitaidon puutteen ja kuurouden lisäksi. Kuurot maahanmuuttajat ovat kokeneet moniperusteista syrjintää. (Kippo 2010; Laine 2006; Pynnönen 2010.) Moniperusteinen syrjintä tarkoittaa lyhyesti sitä, että henkilö joutuu syrjinnän kohteeksi useamman syyn perusteella (Vähemmistövaltuutettu 2013). Maahanmuuttajat eivät saa helposti työtä ja tilannetta vaikeuttaa jos he ovat myös kuuroja. Työkokemusten myötä työhön pääsyn mahdollisuudet lisääntyisivät. Yksi haastateltava sanoi, että kaikki eivät välttämättä haluaisi käydä koulua aivan alusta uudestaan – jos heillä on jo ammattitutkinto edellisessä kotimaassaan.

Kotoutumiskoulutuksen kautta kuuro maahanmuuttaja voisi saada hyvät valmiudet työelämää varten tarvittavista taidoista ja tietoista. Kuurojen kansanopisto on tehnyt hienoa työtä suomen kielen ja suomalaisen viittomakielen opetuksessa. Kielitaito on työelämän tärkein edellytys. Helsingin maahanmuuttoasioiden johtaja Annika Forsanderin mukaan kielitaidoton ei saa töitä, joten hän panisi ulkomaiset opiskelijat suomen tunnille. (Hakkarainen 2013.) Olisi hyvin tärkeää, jos Kuurojen kansanopisto ylläpitää kielten opetuksen määrää ja lisää opetussuunnitelmaan enemmän työelämään liittyviä kursseja riippuen resursseista.

7.4 Loppusanat

Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. (6 §/2004 Yhdenvertaisuuslaki.)

Omien oikeuksien tiedostaminen on tärkeää jokaiselle kuuroille syntymäperästä riippumatta. YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista mukaan kaikilla kuuroilla on oikeus mm. viittomakieliseen koulutukseen ja tiedonsaantiin viittomakielellä. Kuurojen pakolaisten tulisi tietää omista oikeuksistaan, kun he saapuvat Suomeen. Kuurojen Liitto ry oli vaatinut eduskunnalta sitä, että kuurojen maahanmuutta-

ijen kotoutumisen kaikissa toimeenpanon vaiheissa viittomakielen käyttö huomioidaan. Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinja innostaa kuuroja maahanmuuttajaopiskelijoita olemaan osallisina suomalaisessa yhteiskunnassa eri oikeuksineen ja velvollisuuksineen edistäen olemassa olevan yhdenvertaisuuslain henkeä.

Monikulttuurinen kuuro maahanmuuttaja voi olla myös positiivinen voimavara yhteiskunnalle taakan sijasta, sillä hän tuo uusia toimintatapoja ja näkökulmia työyhteisöihin sekä kaikkiin muihin osa-alueisiin kansalaisyhteiskunnassa. Yhteiskunnasta tulee monella tavalla rikkaampi monikulttuurisuuden myötä.

LÄHTEET

Aden, Said 2009. Ikuisesti pakolaisina? Maahanmuuttokeskustelu Suomen somalia-laisten näkökulmasta. Teoksessa Keskinen Suvi & Rastas Anna & Tuori Salla (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuoriotutkimusverkosto, 26.

Ala-Sippola, Sanna 2010. Kuurojen Liitto: Yhden kielen riitettävä kansalaisuuden saamiseen. Kielisilta 3/2010,16.

Allen Colin & Hualand Hilde & Swedish National Association of the Deaf (Sveriges Dövas Riksförbund) & World Federation of the Deaf. 2009. Viitattu 31.11.2013.
<http://www.wfdeaf.org/wp-content/uploads/2011/06/Deaf-People-and-Human-Rights-Report.pdf>

Biese, Isa 2013. Maahanmuuttajalinja. Vastaanottaja Huovinen Kaarina. Sähköpostiviesti 25.4.2013. Viitattu 5.5.2014.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Hannola, Terja 2010. Kuurojen kansanopisto tukee kotoutumista. Kielisilta 3/2010, 15.

Hannola, Terja & Ala-Sippola Sanna. 2010. Kansainvälistä menoa kotikentällä. Kielisilta 3/2010,12-14.

Hakkarainen, Kaisa 2013. Työvoimaa löytyy enää vieraskielisistä. Helsingin Sanomat 12.2.2013, A18.

Hirsjärvi Sirkka, Remes Pirkko & Sajavaara Paula. 1997. Tutki ja kirjoita. 15.painos. Helsinki: Tammi.

Huttunen, Laura 2009. Mikä ihmeen maahanmuuttaja? Teoksessa Keskinen Suvi & Rastas Anna & Tuori Salla (toim.) En ole rasisti, mutta... Maahanmuutosta, monikulttuurisuudesta ja kritiikistä. Tampere: Vastapaino & Nuorisotutkimusverkosto, 117-118.

Ihmisoikeudet.net 2013. Geneven pakolaissopimus. Viitattu 21.4.2013.
<http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=geneven-pakolaissopimus>

Jokinen, Markku 2010. Kuurojen Liitto ry:n lausunto Hallituksen esitysluonnokseen Eduskunnalle laiksi kotoutumisen edistämisestä. Viitattu 31.11.2013.
<http://www.kl-deaf.fi/Page/a8d0dc06-2490-49cf-bd5c-dc965c86129c.aspx?groupId=93df37e8-1330-4cf2-b7c4-4fe0568ef035&announcementId=d173ab75-cad5-41b9-98da-f68ab3286c70>

Jokinen, Markku 2000. Kuurojen oma maailma: kuurous kielenä ja kulttuurina. Teoksessa Malm Anja (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 79-101.

Kangaspunta, Irmeli 2009. Yle Uutiset viittomakielellä 6.12.2009. Kuuroille maahanmuuttajille apua itsenäiseen elämään. Viitattu 31.11.2013.

http://yle.fi/uutiset/kuuroille_maahanmuuttajille_apua_itsenaiseen_elamaan/6000599

Kela 2012. Vammaisten tulkkauspalvelut. Viitattu 31.1.2014.

<http://www.kela.fi/vammaisten-tulkkauspalvelut>

Kempainen-Koivisto, Riitta 2012. Dilshadin tarina. Lappilainen 13/2012, 20.

Kilpeläinen, Ilkka 2014. Kansainvälisen viittomisen tulkkausta saa vain osa kuuroista. Yle Uutiset viittomakielellä 31.3.2014. Viitattu 5.4.2014.

http://yle.fi/uutiset/kansainvalisen_viittomisen_tulkkausta_saa_vain_osa_kuuroista/7164780

Kippo, Mirkka 2010. Kuuro maahanmuuttaja suomalaisessa yhteiskunnassa. Valtiotieteellinen tiedekunta. Sosiaalipolitiikka. Pro gradu- tutkielma.

Koivisto, Maija 2012. Kuurot maahanmuuttajat. Teoksessa Salonsaari Maria-Elisa & Haaksilahti Tiina & Laatikainen Sari & Rainö Päivi & Aunola Ulla (toim.) Viiton ja ohjaan. 1. painos. Tampere: Opetushallitus, 305-311.

Koivisto, Maija 2009. Kuurojen Kansanopisto. Julkaisematon PowerPoint – esitys Kuurojen kansanopiston arkistoista.

Kuurojen Kansanopisto 2012. Julkaisemattomat opetussuunnitelmat 1. ja 2. vuoden opiskelijoille Kuurojen kansanopiston arkistoista.

Koivisto, Maija 2013. Kysymykset opetussuunnitelmasta ja henkilökunnasta. Vastanottaja Huovinen Kaarina. Sähköpostiviesti 24.4.2013. Viitattu 5.5.2014.

Koivisto, Maija 2013. Maahanmuuttajalinjan vastaava opettaja. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto opinnäytetyösuunnitelman kokouksessa 21.1.2013.

Koivisto, Maija 2013. Maahanmuuttajalinjan vastaava opettaja, Kuurojen Kansanopisto. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 21.1.2013.

Koivisto, Maija 2014. Maahanmuuttajalinjan vastaava opettaja, Kuurojen Kansanopisto. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 23.1.2014.

Kokkonen Marjatta & Oikarinen Tiina. 2013. Kotoutumista KAIKILLE! Vammaiset maahanmuuttajat ja kotoutumiskoulutus. Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma & Vammaisfoorumi.

Kotimaisten kielten keskus 2014. Suomalainen viittomakieli. Viitattu 15.4.2014.

<http://www.kotus.fi/index.phtml?s=206>

Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Jyväskylä: Vastapaino.

Kuurojen kansanopisto 2013. Viitattu 25.4.2013. www.kuurojenkansanopisto.fi

Kuurojen Liitto ry & Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2010. Suomen viittomakielten kielipoliittinen ohjelma. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus. Viitattu 4.5.2014. <http://www.kl-deaf.fi/File/bfc110ce-6b3c-423a-90fd-6b4c7e34c61f/Suomen-viittomakielten-kielipoliittinen-ohjelma.pdf>

Kuurojen Liitto ry 2014. Kielipoliittinen edunvalvonta. Viitattu 3.5.2014. <http://www.kl-deaf.fi/Page/98861a3e-0284-4c18-a83f-1c8c748ccdd0.aspx>

Kuurojen Liitto ry 2010. Kysymyksiä ja vastauksia kuuroudesta ja viittomakielestä. Viitattu 19.10.2013. http://www.kl-deaf.fi/File/50c7df7d-f6c9-40f6-8665-5221360f8cdc/brochure_web.pdf

Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Viitattu 5.5.2014. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2010/20101386>

Laki vammaisten henkilöiden tulkkauksipalvelusta (2010/133). Viitattu 5.5.2014. <http://plus.edilex.fi/kela/fi/lainsaadanto/20100133>

Laine, Sari 2006. ”Mä oon ihan mukana kaikessa” – maahanmuuttajakuurojen kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan. Kasvatustieteiden tiedekunta. Turun yliopisto. Pro gradu-tutkielma.

Laitinen, Kaija 2013. VL: Maahanmuuttajalinja. Vastaanottaja Huovinen Kaarina. Sähköpostiviesti 30.4.2013. Viitattu 5.5.2014.

Liikamaa, Arttu 2012. Kuuro – Vammainen? Teoksessa Oikarinen Tiina & Pölkki Hannaleena (toim.) Näkökulmia vammaisuuteen. Helsinki: Vammaisten maahanmuuttajien tukikeskus Hilma & Vammaisfoorumi, 75-83.

Maahanmuuttovirasto 2014. Kansalaisuuden hakeminen. Edellytykset. Kielitaito. Viitattu 3.5.2014. http://www.migri.fi/suomen_kansalaisuus/kansalaisuuden_hakeminen/edellytykset/kielitaito

Maahanmuuttovirasto 2013. Perheenjäsen luokse Suomeen. Viitattu 6.11.2013. http://www.migri.fi/perheenjasenen_luokse_suomeen

Nevalainen, Mervi 2013. Kuurojen maahanmuuttajien arvioitu määrä. Vastaanottaja Huovinen Kaarina. Sähköpostiviesti 22.5.2013. Viitattu 5.5.2014.

Niutanen- Di Renzo, Hanna 2013. Maahanmuuttajalinjan vastaavan opettajan sijainen, Kuurojen Kansanopisto. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 24.4.2013.

Opetushallitus 2012. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 30.11.2013. http://www.oph.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/oph/embeds/ophwwwstructure/139342_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2012.pdf

Opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Ohje hyvästä tieteellisestä käytännöstä ja sen loukkausepäilyjen käsittelemisestä Suomessa. Viitattu 1.11.2013. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

Pakolaisneuvonta ry 2013. Turvapaikanhakijan asema Suomessa. Tulkkipalvelut. Viitattu 4.5.2013. <http://www.pakolaisneuvonta.fi/?lid=66>

Posti, Annika. 2013. Kuuroilta löytyy tahtoa vaikuttamistyöhön. Kuurojen lehti. 1/2013, 24-25.

Pölkki, Hannaleena 2014. Asiakkaana maahanmuuttajataustainen vammainen henkilö. Viitattu 2.5.2014.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/vammainen-maahanmuuttaja/>

Räty, Minna 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.

Siitonen 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Opettajankoulutuslaitos. Kasvatustieteiden tiedekunta. Oulun yliopisto. Väitöskirja. Viitattu 5.5.2014.

<http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>

Sisäasianministeriö 2014. Kotoutuminen. Viitattu 5.5.2014.

<http://www.intermin.fi/fi/maahanmuutto/kotoutuminen>

Suomen YK-liitto 2012. YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Viitattu 2.5.2014.

http://www.ykliitto.fi/sites/ykliitto.fi/files/ykn_vammaissopimus_uudistettu_painos_2012.pdf

TE- palvelut 2014. Alkukartoitus ja kotoutumissuunnitelma. Viitattu 23.4.2014.

http://www.te-palvelu.fi/te/fi/tyonhakijalle/tukea_tyollistymiseen/kotoutumispalvelut/alkukartoitus/index.html

The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR). Convention and Protocol relating to the status of refugees. 1951. Viitattu 21.4.2013.

<http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.html>

Tikkala, Hannu 2013. Yleiset ja yksinkertaistetut väitteet maahanmuuttajista – mitä sanovat asiantuntijat? Suomen Kuvalehti 29.10.2013. Viitattu 2.5.2014.

<http://suomenkuvalehti.fi/jutut/kotimaa/yleiset-ja-yksinkertaistetut-vaitteet-maahanmuuttajista-mita-sanovat-asiantuntijat/>

Työterveyslaitos 2010. Integroitumista edistävät ja estävät tekijät. Viitattu 17.2.2014.

http://www.ttl.fi/fi/muuttuva_tyolama/maahanmuuttajat_ja_tyointegroituminen_tyohon_ja_tyopaikalla/integroitumista_estavat_ja_edistavat_tekijat/sivut/default.aspx

Työ – ja elinkeinoministeriö 2014. Kotouttamispalvelut. Viitattu 5.5.2014.
https://www.tem.fi/tyo/maahanmuuttajien_kotouttaminen/kotouttamispalvelut

United Nations 2006. The Convention on the Rights of Persons with Disabilities. Viitattu 2.5.2014. <http://www.un.org/disabilities/convention/conventionfull.shtml>
Viittomakielisten kielelliset oikeudet – työryhmä, 2011. Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja viittomakielisten kielellisistä oikeuksista 24/2011, 45-46. Viitattu 23.4.2014.
http://oikeusministerio.fi/fi/index/julkaisut/julkaisuarkisto/242011viittomakielistenkielellisetOikeudet/Files/24_2011_Viittomakielisten_kielelliset_oikeudet.pdf

United Nations 2014. UN CRPD Convention and Optional Protocol Signatures and Ratifications. Viitattu 2.5.2014.
<http://www.un.org/disabilities/countries.asp?navid=12&pid=166>

Vähemmistövaltuutettu 2013. Mitä tarkoittaa moniperusteinen syrjintä? Viitattu 13.12.2013.
http://www.ofm.fi/fi/etninen_syrjinta/kysymyksiä_ja_vastauksia/yleista

Väestöliitto 2014. Maahanmuuttajat. Käsitteitä. Viitattu 5.5.2014.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkejä/tilastotietoa/maahanmuuttajat/

Wikman, Minna 2000. ”Jos kaikki kuulevat osaisivat viittoa” Tutkimus suomalaisten kuurojen kokemasta hyvinvoinnista. Helsinki: Kuurojen Palvelusäätiö. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.

World Federation of the Deaf 2013. Human Rights. Viitattu 13.12.2013.
<http://wfdeaf.org/human-rights>

World Federation of the Deaf 2014. Kansainväliselle viittomiselle käännetty YK:n yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista ja sopimuksen valinnainen pöytäkirja. Viitattu 2.5.2014. <http://wfdeaf.org/human-rights/crpd>

Yhdenvertaisuuslaki (2004/21).

LIITTEET

LIITE 1. Kirje entisille opiskelijoille selvityksen toteuttamisesta**Hei kaikki Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan entiset opiskelijat!**

Tämä kirje suomalaisella viittomakielellä:

<https://vimeo.com/60735630>

Olen viimeisen vuoden opiskelija Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Nyt olen tekemässä opinnäytetyötä Kuurojen kansanopistolle voidakseni valmistua kansalaistoiminnan ja nuorisotyön koulutusohjelmasta.

Olisi hienoa, jos jokainen teistä voisi vastata yleiskyselyyni. Linkit löytyvät viittottuina kirjoitettujen tekstien lisäksi. Lisäksi tarvitsisin syvempään haastatteluun noin 10 henkilöä, joka oli käynyt maahanmuuttajalinjalla. Haastattelu kestää noin tunnin, ja kysymykset liittyvät kokemuksiinne opiskeluaajoista Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla. Haastattelut toteutetaan maaliskuussa 2013 pääkaupunkiseudulla (esimerkiksi Helsingissä, Vantaalla tai Espoossa), videopuhelun kautta tai sopimuksen mukaisesti jossakin muualla.

Lisätietoja saatte ottamalla minuun yhteyttä.

Yleiskysely löytyy linkistä:

<http://www.webpolsurveys.com/S/C1AC078CF075844C.par>

Kaikki vastauksenne pysyvät luottamuksellisina.

Voisitko levittää tätä viestiä eteenpäin kaikille vanhoille luokkakavereillesi?

Paljon kiitoksia!

Ystävällisin terveisin,

Kaarina Huovinen

Yhteystiedot/ Contact information:

Minuun voi ottaa yhteyttä videoviestillä, sähköpostilla, videopuhelulla tai tekstiviestillä. / You can contact me through video messages, email, video calls or text messages

Whatsapp, iMessage, tavalliset tekstiviestit / usual text messages (kirjoitettuna tai viitottuna / written or signed), Tango, Facetime : **+358 41 543 7651**

Sähköposti/ email: caarina.huovinen@gmail.com

Skype: k44rin4
Oovoo: kaamhu

**

In English:

Dear all ex- students of Kuurojen Kansanopisto (= the folk high school of the deaf)!

This letter in Finnish Sign Language:

<https://vimeo.com/60735630>

I am a final-year student at the university of applied sciences in *Civic Activities and Youth Work* degree programme. I am writing my Bachelor's thesis for Kuurojen kansanopisto.

It would be great if each of you could answer my general questions. You can find the links in text and sign language formats. Besides, I would need about 10 persons for the deeper interviews. The persons who completed the programme for immigrants in Kuurojen kansanopisto are eligible for interviews. An interview will take about an hour and questions are related to your experiences during studies in the folk high school. Interviews will be taken in Helsinki metropolitan area (including Espoo and Vantaa), through video calls or somewhere else after negotiation. It would be really nice if you will be available for an interview in March of 2013.

You will get more information about this after contacting me.

General questions are found from the link:

<http://www.webpolsurveys.com/S/C1AC078CF075844C.par>

All your answers will remain confidential.

Could you forward my message to all your former classmates?

Thank you very much!

Kind regards,

Kaarina Huovinen

**

LIITE 2. Yleiskysely Webropolissa

Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinja

Olen selvittämässä Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla entisten opiskelijoiden jatkotilanteita tämän yleiskyselyn avulla. Tähdellä eli * merkityt kysymykset ovat pakollisia. // I am researching what former students have done after their graduation from the folk high school of the Deaf through this general poll. Starred (marked as *) questions are compulsory.

KYSYMYKSET VIITTOMAKIELELLÄ/ QUESTIONS IN SIGN LANGUAGE:

<https://vimeo.com/60663436>

Kiitos / Thank you!

1. Milloin aloitit opinnot Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla? // When did you start with your studies in the folk high school of the Deaf for immigrants? *

- 2008
- 2009
- 2010
- 2011

2. Milloin opintosi päättyivät Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjalla? // When did your studies finish in the folk high school of the Deaf for immigrants? *

- 2009
- 2010
- 2011
- 2012

3. Mitä olet enimmäkseen tehnyt Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan opintojen jälkeen? // What have you done mostly after your studies in the folk high school of the Deaf for immigrants? *

- Olen enimmäkseen käynyt töissä. // I have mostly worked.
- Olen enimmäkseen opiskellut. // I have mostly studied.
- Olen ollut enimmäkseen työttömänä. // I have been mostly unemployed.
- Olen ollut enimmäkseen sairauslomalla. // I have been mostly on sick leave.

4. Millainen koulutus pohja sinulla oli kun saavuit Suomeen? Voit valita usean vaihtoehdon. // What kind of education background did you have when you arrived in Finland? You can choose a few options. *

Lisäkysymys: Jos suoritit peruskoulutuksesi edellisessä kotimaassasi, kuinka monta vuotta se kesti? Vastaisitko? Kiitos! // Additional question: If you completed basic education in your previous home country, how many years did it take? Could you answer? Thank you!

Peruskoulu // Basic school _____

Lukio tai ammattikoulu // High school or vocational school

Yliopisto // University

En käynyt koulua // I did not go to a school

5. Olitko töissä edellisessä kotimaassasi ennen Suomeen muuttoa? // Was you at work in your previous home country before your move to Finland? *

Kyllä olin töissä edellisessä kotimaassani. // Yes I was at work in my previous home country.

En ollut koskaan töissä edellisessä kotimaassani. // I was never at work in my previous home country.

6. Onko tästä maahanmuuttajalinjan kurssista ollut hyötyä työssä, opiskelussa ja arkielämässä? // Has this course for deaf immigrants been useful for you at work, at studies and in everyday life? *

Arviointi asteikolla 1-5. // Rating on a scale from 1 to 5.

1 2 3 4 5

Täysin eri mieltä. // Totally disagree. ○ ○ ○ ○ ○ Täysin samaa mieltä. // Totally agree.

7. Miksi valitsit näin 6. kysymyksessä? Voit kirjoittaa tai viittoja. // Why did you choose so in the sixth question? You can write or sign. *

8. Tähän osioon vastaaminen on toivottavaa mutta ei pakollista. Voit lisätä jotain, mitä et ole sanonut vielä liittyen kurssikokemuksiisi maahanmuuttajalinjalla ja arkielämäsi Suomessa. Voit kirjoittaa tähän vapaasti tai viittoja videolla. // To answer this section is desirable but not compulsory. You can add something what you did not say yet related to your course experiences in the folk high school of the Deaf for immigrants and your everyday life in Finland? You can write freely here or sign a video.

9. Saanko haastatella sinua lisää maaliskuun aikana (2013)? Jos suostut tähän ilomielin, lisääisitkö yhteydentietosi alla oleviin kenttiin. Kiitos! // Can I interview you more during March (2013)? If you are willing to be interviewed, would you add your contact information to fields below. Thank you!

Etunimi // First name _____

Sukunimi // Last name _____

Matkapuhelin // Mobile phone _____

Sähköposti // Email address _____

Videot lähetetään tarvittaessa / Videos will be sent necessarily: caarina.huovinen@gmail.com tai /
or +358 41 543 7651

Liite 3. Teemahaastattelun kysymykset

Taustatiedot:

- Sukupuoli
- Ikä
- Kuinka monta vuotta ollut Suomessa? (jos ei kauan, mikä oli edellinen kotimaa? Tai ainakin maanosa?)
- Maahanmuuton syyt (perhe, työ, opiskelu, turvapaikka, paluumuutto, ...)
- Nykytilanne (työtön, töissä, koulussa)
- Mukana kotoutumishjelmassa vai ei (TE toimisto, KELA, rahoitus, jne.)
- Millainen pohjakoulutus sinulla oli tullessasi Suomeen?

Maahanmuuttajalinjalle hakeutuminen:

- √ Miten sait selville Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjasta?
- √ Miksi tulit opiskelemaan? (omasta tahdosta vai pakosta)

Odotukset, tavoitteet ja niiden toteutuminen:

- √ Mikä oli sinun tavoitteesi kun tulit opiskelemaan maahanmuuttajalinjalla? Toteutuiko sinun tavoitteesi vai ei? Miksi?
- √ Mitä odotuksia sinulla oli maahanmuuttajalinjan opetuksesta?
- √ Tiedätkö maahanmuuttajalinjan omat tavoitteet/tavoite? Mitkä/mikä ne/se ovat/on?

Miten maahanmuuttajalinja mielestäsi vaikutti jatkotilanteeseesi (= Suomeen integroitumiseesi)?:

- √ Jos olet ollut töissä täällä Suomessa, minkälaista työtä olet tehnyt? (palkallinen työ vai TE työharjoittelu)
- √ Pääsitkö heti jatko-opiskelupaikkaan tai työhön KKO:n opintojen jälkeen? Mistä luulet sen johtuneen?
- √ Mitä oppiaiheet hyödyttivät eniten sinua jatko-tilanteessa? (suomalainen viittomakieli, suomen kieli, yhteiskunnalliset aineet mm. arjen taidot, yhteiskunta, tietotekniikka, matematiikka)
- √ Jos opiskelet, missä? (ammattikoulu, yliopisto, AMK, opisto, valmentava linja ..)
- √ Oletko kohdannut vaikeuksia jatko-opinnoissa/työssä? Jos kyllä, millaisia vaikeuksia?

Miten linjaa voisi kehittää paremmin, jotta linjan tavoite toteutuisi paremmin?:

- √ Mitä asioita maahanmuuttajalinja voisi vielä kehittää? (puuttuiko jotain heidän opetuksessaan vai oliko jokin aine jäänyt liian vähälle huomiolle)
- √ Millaisia opettajat olivat? Hyviä ammattitaitoja? Onko jotain kehitettävää opettajien työssä? Miksi?
- √ Onko eroja kuulevissa ja kuuroissa opettajissa?

- √ Millaisia kokemuksia sinulla oli kun opiskelit Kuurojen kansanopistossa? Kerroisitko niistä?
- √ Onko koulutuksen kesto sopiva?
- √ Täytyikö sinun maksaa osan koulutuksesta? Vai korvasiko KELA kaiken? Oliko hinta OK?
- √ Mitä mieltä olit vapaavalinnaisista opinnoista? Minkä kurssin valitsit?
- √ Millaisia kokemuksia sinulla oli kun luokassa oli eritasoisia opiskelijoita?

Kokemuksiasi suomalaisesta yhteiskunnasta? Onko käsityksesi muuttunut?:

- √ Auttoiko maahanmuuttajalinjan koulutus sinua saamaan suomalaisia kavereita, uusia harrastuksia ym.?
- √ Oletko kokenut syrjintää ei-suomalaisuutesi takia suomalaisessa yhteiskunnassa? Jos kyllä, onko aihetta keskusteltu maahanmuuttajalinjalla? (HUOM. Lainvastainen syrjintä esim. työelämässä)
- √ Onko identiteettisi enemmän kuuro kuin ulkomaalainen Suomessa?

Lisäkysymykset:

- √ Oletko verrannut tilannettasi kuuleviin maahanmuuttajiin?
- √ Miksi valitsit näin 6. kysymyksessä (yleiskysely)?
- √ Kaipaanko lyhyitä kursseja KKO:ssa silloin tällöin?
- √ Onko sinulla jotain lisättävää liittyen kysymyksiini?
- √ Tiedätkö mitä ex luokkakaverisi tekevät nykyään? Jos yhteyksissä heidän kanssaan.